MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLÍTICA

Preu: 30 cèntims - Ronda de Sant Pere, 3 Telèfon 22592 : Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

Any VIII. Núm. 364-Barcelona, dijous, 6 febrer 1936

A la pàgina 2:
Entre el jazz hot i la model. **El sense feina de saló,** per J. E. Bartrina.

A la pàgina 3:
Dos sisos d'octubre en un. **El C. A. D. C. I.,** per Jaume Passarell.

A la pàgina 5:
Nota sobre "El Capvespre dels Déus", per Josep Palau.

A la pàgina 7:
Primitius flamencs, per Albert Junyent.

BIBLIOTECA P. ARQS

Paradoxes i realitats en la política del moment

Tenim coalicions i tenim campanya electoral. Abans es parlava del poder ocult dels jesuïtes, de la tenebrositat de la maçoneria. Ara es parla de l'or de Moscú. Gairebé res no ha canviat, aparentment. Es a dir, ha canviat, com demana la biologia dels pobles, gairebé tot. Alexandre Lerroux, prodigiosament paradoxal, aureolat amb tots els recents prestigis aferistes, busca i troba un redós entre aquells que un dia assenyalava a la violència dels seus. Com si els partits no haguessin d'ésser els òrgans d'expressió democràtica, aquesta vegada les personalitats que per raó de llur missió haurien d'apartar-se voluntàriament de la materialitat de la lluita electoral han imposat llur desordenada i irreal visió de la política en un país. La suma d'errors ha estat desastrosa. Com s'esdevé en aquests casos, la lluita dels partits es planteja damunt bases falses. No es té en compte que unes eleccions han d'ésser un camí cap a la normalitat política. Veiem els homes que es titllen ells mateixos de positivistes, deixar-se vèncer per les qüestions més inoportunes i més detallistes de la política.

Sobresurt clarament, de tots els preparatius electorals, que al govern li interessa treure partit de la situació. Sembla entès que els partits dretistes de tots els matisos han de dir, en esguard al govern, les majors procacitats. Però el cert és que el govern ha aconseguit, amb un art vell de molts anys a Espanya, collocar els homes que reputa convenients. Dintre la coalició de dretes, molts es disposen a trair l'endemà mateix d'aconseguida l'acta. Amb tot això el resultat és l'augment del poder purament repressiu de la República. Allà on acaba la missió guiadora i evolucionista de l'Estat, comença la repressiva. Per això, situant-nos en un pla de constructivisme europeu, hem de voler una República apartada de la violència sistemàtica. Per un moment, els propis partits d'esquerra, imposant-se de la seva missió creadora, han de donar tota mena de facilitats per arribar a una transacció que faciliti les futures eleccions. Cap llei electoral majoritària, com la que regeix, en un país de tendències i que vol regir-se democràticament, no pot servir a la creació d'un estat d'opinió pública.

Dintre el sector d'esquerra, la influència perniciosa del revolucionarisme teòric està causant grans estralls. El grup de teòrics que acabdilla la figura de Largo Caballero ha aconseguit eliminar l'home que més podia influir en la integració dels sectors socials en la República. Combatut acarnissadament per la fracció burocràtica del partit, l'illustre president de les Constituents, Julián Besteiro, es veurà apartat, si d'altres grups o partits no ho remeien, de les funcions polítiques a les quals la seva preparació, el seu talent i les seves aficions l'inclinaven. Aquesta monstruositat només ha estat possible en aquest ambient d'irrealitat en què viu la política espanyola. Vivim girats d'esquena al món. No volem veure que per minsa que sigui la participació d'Espanya al sistema polític europeu, res del que s'hi esdevingui no pot ésser indiferent. En els pocs països on els partits obreristes han pogut desenvolupar-se lliurement i on la seva tasca nacional i social s'ha imposat per damunt dels sectors diversos de la nació, la tàctica seguida ha estat una adaptació fecunda a les exigències del moment. El socialisme, àdhuc el marxisme, vulgui o no el teoritzant intransigent tipus Araquistain, evoluciona cap a l'humanisme socialista, cap al «planisme» d'Henri de Man. Per altra part, tot allò que el socialisme té de bo, no ha necessitat cap violència per imposar-se. Qui dubta que el liberalisme econòmic, en els seus postulats tradicionals, ha fracassat avui en part, degut, potser, a haver acomplert la seva missió? Qui dubta també que la concepció orgànica de l'economia organitzada ha fet grans progressos? El que cal és crear un clima adient a l'època, una força influent al servei dels homes dirigents. Perquè Marx, en 1846, va escriure que, amb l'amor, durant mil vuit-cents anys, no s'havia aconseguit res, no cal creure que en 1936 s'hagi de considerar que l'odi fa guanyar les batalles.

* * *

A Catalunya la lluita electoral presenta un caire distint de la majoria de terres hispàniques. En el nostre país hem vist plantejar-se, definitivament, el problema del catalanisme. Durant trenta anys, la força creadora del nacionalisme català ha servit a un partit per fruir d'un prestigi i d'una influència considerable a Madrid. Però a Catalunya la força del nacionalisme, que servia de palanca d'impulsió per una certa política d'interessos, anava prenent camins divergents. El catalanisme començà essent una política dirigida, sustentada i utilitzada pels conservadors. S'aprofitaren totes les puerilitats sentimentals per crear un estat d'opinió a Catalunya. És evident, i repetir-ho seria feina inútil, que el catalanisme dels primers temps acomplí una tasca d'integració nacional, de desvetllament patriòtic, d'organització democràtica, que el fan un moviment d'un gran abast. Però és evident també que aquell catalanisme, convertit en una política determinada, va contraure els defectes pitjors, les habituds més contradictòries als interessos veritables de Catalunya. Jo crec que quan els catalanistes primitius porten els problemes catalans a Madrid i polaritzen la seva acció de cara a Madrid, ho fan obeint a uns hàbits que ells, de bona fe, creuen excellents.

Però no es pot acceptar de cap manera aquest concepte floralesc i medievalista del catalanisme històric. Si el catalanisme ha de servir perquè el senyor Puig i Cadafalch empleni Barcelona de cases d'estil gòtic, el senyor Cambó parli de la concòrdia hispànica i el senyor Duran i Ventosa no faci absolutament res, el catalanisme haurà servit perquè Catalunya, comercialment i industrialment, tingui el lloc que li pertoca a l'aranzel — la qual cosa és necessària i molt lloable —. Però políticament serà un cos sense ànima, l'eficàcia del qual dependrà dels traspassos de serveis i la benvolença dels funcionaris de Madrid.

Al nacionalisme català integral, la Lliga hi ha oposat tots els seus hàbits. Es clar que, per altra part, ningú de la banda contrària no ha sabut aixecar una doctrina política que serveixi aquest nacionalisme latent. Entre l'ànsia popular de Catalunya i la seva realització es planteja un problema dramàtic, com si, mancat d'impuls, fos impossible el naixement d'un cos doctrinari del cos matern català. L'Estatut català és només la forma administrativa del catalanisme. Però si el catalanisme només es refiés d'aquesta funció burocràtica, moriria ofegat per l'estretor. El nacionalisme català ha d'integrar tota la força creadora de Catalunya. En els organismes estatals de Catalunya hi han de trobar acollida els interessos materials, les reivindicacions socials, la cultura. Creure que el catalanisme pot limitar-se a una exhumació de textos de temps gloriosos i sigui incapaç de resoldre els problemes d'ara, és una pretensió perillosa i incoherent.

El catalanisme històric ha envellit. Ha estat víctima de les seves pròpies limitacions, de les falles dels seus homes, de la manca d'impuls creador. No ha tingut generositat. S'ha estimat més pagar una història que continuar la història.

* * *

I ara, davant aquestes eleccions que es preparen, quina és la constatació que es pot fer de primer antuvi? Encara que l'expressió sembli exagerada, cal formular-la: llur perfecta immoralitat, vici d'origen que els lleva possibilitats d'ésser el que hem dit que han d'ésser unes eleccions que tenen lloc al cap de tants mesos de desgavell governamental: un camí cap a la normalitat política.

El sistema electoral majoritari ha dut a la confecció d'unes candidatures que no seran, en llur integritat, votades amb completa satisfacció per cap elector. Els qui s'anomenen — ells mateixos, és clar! — elements d'ordre, s'han aplegat en un conjunt monstruós: *caballeros* del *pronunciamiento* monàrquic, amb gent que passen per republicans, com si el *pronunciamiento* no hagués estat un atac al règim; partits que s'han emparat sota la bandera de l'escrupolositat administrativa, amb components d'un partit d'aferistes que encara no ha tingut temps de fer oblidar les seves darreres performances tèrboles; catalanistes de tota la vida, amb escorrialles no pas anticatalanistes, sinó simplement anticatalanes. I, per l'altra banda, el conglomerat, encara que no tant, resulta bon xic heterogeni, també.

Es dirà que la necessitat no reconeix llei, i que, davant la constricció de l'actual sistema electoral, no és possible de primfilar matisos i *distingos*. I aleshores, pragmàticament, a l'elector català només li queden uns elements per a decidir la tria: el catalanisme i el republicanisme.

FERMÍ VERGES

Els Dijous — Blancs

LA «CANVASSER»

Si algun partit polític de la metròpolis s'atribuís la paternitat del canvassing *català no faria més que posar-se flocs i plomalls, perquè abans que les juntes de dames i altres nuclis femenins s'enfilessin pels pisos a sorpendre la mestressa amb bata i la seva bona fe, a molts pobles costers, que és allà on la gent té més emergència, el* canvassing *era vell de lustres.*

I, cas curiós, no calia cap mena de mot d'ordre ni de reunió prèvia per a sortir a la caça de vots. La vocació electoral en la dona, quan era verament sentida, floria tan espontàniament com qualsevol altra de les seves gràcies i, en trobar-se'n posseïda, eixia disparada com una bala i travessava portes i parets. La canvasser *primitiva només havia d'armar-se contra la riota dels homes o alguna facècia a base d'allusions als deures domèstics, mentre que la* canvasser *hodierna ha d'estar sempre a punt d'arromangar-se les mànigues, perquè la moda electoral no és ja privativa de les classes altes ni mitjanes: com el cabell tallat i la manicura, s'ha estès a les capes socials més refractàries a la presumpció.*

Refiada que tot seguia igual que abans, una senyora decidí, aquests darrers anys, aprofitar el repartiment de bons de pa i camisa per a fer lliscar uns quantes paperetes. Queia un sol tan esplèndid a la platja i les pescadores sargien les xarxes amb tant delit, que tot facilitava l'optimisme:

—Teniu, i ja us ho repartireu vosaltres mateixes!—féu la filantropa amb el seu gest habitual, dirigint-se a la jaia, però la jaia ho passà a la filla i la filla a la néta, que precisament festejava amb un cap calent:

—I ara! Què s'ha pensat aquesta matutaire! De receptes no en volem! En temps de l'aviació i la ràdio, i venir-nos amb aquestes coses!

—Ja veig que aquell fatxenda t'ha girat el cervell!

—Al meu xicot deixi'l estar tranquil, si no prepari's la cabellera!

El xivarri congregà al volt de la senyora els mariners que apariaven els ormeigs i hi hagué tan bell escàndol, i, per sempre més, aquell esdeveniment fou anomenat el «míting de la platja».

D'ací que en les eleccions de novembre de 1933, la canvasser *s'acollís a la flamant assegurança electoral que, a més de cobrir els riscos d'accidents ocasionats pels precipitats i freqüents viatges dels candidats i altres persones que intervenen en la contesa electoral, cobreix també els que puguin originar-se pel desbordament de les passions. El que no comprenia era que, entre la nomenclatura vària de la pòlissa, no solament es deixés de reconèixer una jerarquia a la* canvasser, *sinó que ni s'esmentés el seu apellatiu. La* canvasser *llegia: «Electors (no citats en les següents classificacions): u per mil; membres de mesa i interventors: dos per mil; apoderats, notaris i quants exerceixen la fe pública: tres per mil; fixadors de cartells, repartidors de propaganda i candidatures: quatre per mil; candidats: cinc per mil; les joventuts i altres organitzacions similars seran objecte de cotització especial. L'assegurança entrarà en vigor des del moment de l'emissió de la pòlissa i pagament de la prima i compendrà la segona volta.»*

—I nosaltres, a quina categoria pertanyem, doncs?— preguntà la canvasser *a l'agent de la companyia d'assegurances.*

—Ah, senyora—contestà l'intermediari—, és evident que degut al risc enorme de les seves funcions, haurà d'ésser també objecte de cotització especial: com les joventuts!

S.

MIRADOR INDISCRET

Fidelitat

En una penya de funcionaris de la Lliga es parlava d'eleccions, i un d'ells preguntà, intrigat:

—Per qui deurà votar En Rubí?

—Tu diràs!

—Oh, bé...

—Què vols dir?

—Doncs que és un home que serva molta fidelitat al darrer president. Figura't que l'altre dia vaig anar a casa seva i vaig veure que té els domassos idèntics als de la capella ardent d'En Macià!

D'aquesta aigua...

Al Puig i Cadafalch polític es deu la definició de la policia indígena. Fou aleshores de l'apogeu de la Unión Patriótica menada pels Milà i Camps i els baró de Viver. Ara, en ple contuberni de la Lliga amb Renovación Española, En Puig i Cadafalch dissimula que fa por, però el seu quasi homònim Puigdomènech ja li ha vist la de sota:

—No ens n'adonarem, que el cap d'aquesta policia indígena serà el seu mateix definidor!

Gitanalla en voga

Darrera *La Marquesona, Morena Clara* i ara la senyora Ladrón de Guevara s'hi troba tan bé amb el vestit de volants, que es veu que tindrem *Maria de la O* fins a la Quaresma. Impressionat per aquesta ratxada de gitanos i gitanes a l'escena castellana de Barcelona, En Burgas aconsellà:

—Creieu-me, si el teatre català no vol fer badalls, que torni a muntar *Els Zincalòs*!

Acció directa

Mamá Inés, de Suárez de Deza, no ha resultat del gust del públic del Romea. Durant el segon entreacte, dos botiguers tenien aquest diàleg:

—Noi, aquesta obra no acaba de plaure. Es grisa i ensopida.

—Es clar: això de fer la mort del pollastre, és tan corrent!

Una pregunta

«Què n'heu fet de l'Estatut»?

No pregunta un cartell de propaganda electoral de les dretes.

Ho pregunta a les esquerres *colligades* (sic).

N'hi ha per preguntar als inspiradors:

«Què n'heu fet de la gramàtica?»

Les «dobles» al Liceu

Alguns crítics musicals dels diaris barcelonins van remarcar en llurs articles que les ondines de l'òpera wagneriana *L'Or del Rin* semblaven ventríloques: feien moviments de natació, suspeses en l'aire, però les seves veus venien d'un altre punt de l'escenari.

Efectivament, era així: les cantatrius «alemanyes» (hi havia, com sempre, una hongaresa entre elles: la senyora Margit de Nagy) cantaven amagades, mentre que unes «dobles» evolucionaven en l'aire a l'escenari. No és que les artistes haguessin refusat de fer també la part escènica del paper. Això només passa als estudis cinematogràfics. Ben al contrari: n'hi havia alguna que volia fer el paper costés el que costés. Ara que, per això, cada cantatriu té dret a un suplement de sou... I és per això que varen actuar unes «dobles».

Tinent aviador i empresari

La ja esmentada senyora de Nagy va portar amb ella un bon senyor hongarès encarregat de vigilar els seus interessos. Ambdós es van perdre a Niça, però es van retrobar a Barcelona. La senyora de Nagy només sap parlar l'hongarès i l'alemany, i per això necessitava una persona que l'acompanyés. Ara que el seu «empresari» no sabia gran cosa més que aquestes dues llengües centro-europees; tartamudejava una miqueta el francès.

L'esmentat senyor és una persona molt enèrgica i jove. De professió, és tinent de la reial (*sic*) aviació hongaresa. Donà molt de resultat a Budapest, segons sembla, reservant lliteres de vagó llit, comprant bitllets de ferrocarrils, obtenint visats estrangers, etc. Es veritat que a Hongria tothom té molt de respecte als militars, i l'uniforme de tinent aviador fa molta impressió. I el minyó s'esverà quan a Barcelona, amb els seus rudiments de francès i vestit de paisà, no li feien gairebé cas!

Canvi de papers

La principal preocupació d'aquest cavaller — i que consti: cavaller de debò, ja que signava: «el cavaller Jakabos», essent *lovag* o cavaller en hongarès una mena de títol nobiliari (i sembla que també d'*impresario* a l'igual d'Itàlia) — era fer constar per la premsa que la senyora de Nagy, que havia d'actuar en una òpera de Wagner, era en realitat una cantatriu de Mozart.

El nostre col·laborador Oliver Brachfeld, que és hongarès, recordà al senyor «cavaller» que quatre anys enrera el públic del Liceu va xiular la dona de Jordi Sebastian, que cantava en una òpera de Mozart, quan en realitat era cantatriu de... obres wagnerianes...

—Xiular!—exclamà espantadíssim el tinent aviador i empresari—. El públic de Barcelona xiula? Senyor!

(Es clar que tot això ho va exclamar en el seu vernacle hongarès; així resultava sens dubte més pintoresc.)

El seu interlocutor li explicà que des que la nostra bona societat ja no «boicoteja» el Liceu, no cal tenir por. En efecte, les brillants qualitats de la senyora de Nagy venceren la passivitat del públic, que li tributà una gran ovació.

Botticelli... i una llàgrima

Efectivament, l'èxit de la senyora de Nagy era molt més gran del que esperava l'esmentat aviador-empresari. No sols va poder cantar a la ràdio: tot, sinó que àdhuc els periòdics la van lloar moltíssim. Un dels crítics va dir que semblava la reencarnació d'un quadro de Botticelli, en el qual Wagner s'inspirà per a crear el paper que la senyora de Nagy cantà.

Quan el vice-cònsol d'Hongria va traduir a la cantatriu aquest paràgraf de la crítica, als recons dels ulls de la senyora de Nagy va aparèixer una llàgrima... I com que els hongaresos són molt hospitalaris, va invitar de seguida a dinar el crític que li feia lloances tan grans. El crític acceptà; a taula, artista i periodista no sabien dir ni una paraula. Cap dels dos no parlava un idioma intelligible per l'altre.

Un filharmònic

L'home — un ciutadà desconegut — devia haver sentit a dir que la música de Mozart era tan bona i, filharmònic, havia adquirit una butaca de primer rengle del quart pis.

El teló s'aixeca i s'abaixa unes quantes vegades, més que actes no té l'obra, car els actes de *Così fan tutte* són dividits en quadros. I tota l'obra transcorre amb el mateix decorat!

L'espectador que alludim ja no pot més. En alçar-se el teló per a començar el darrer acte, exclama:

—.....! (això representa una interjecció). Altra vegada la mateixa decoració!

I, alçant-se d'una revolada, se'n va.

I un altre

Si l'anècdota anterior és certa i recentíssima, de l'autenticitat d'aquesta altra no en respondríem amb la mateixa fermesa. Tanmateix, la contarem.

Ja fa estona que dura la representació d'una òpera wagneriana i un espectador està amoïnant contínuament l'altre:

—Que no surt l'oca?—li pregunta repetides vegades.

A l'últim, el preguntat explota:

—Què dimoni voleu dir amb això de l'oca?

—L'oca del *Lohengrin*, home.

—Però si estan fent el *Tannhäuser*!

—Ah, el *Tannhäuser*! Ja l'he vist pel cap baix cinc o sis vegades!

I considerant, per tant, que no calia perdre més temps, el conscient espectador abandona la sala.

Però aquest encara n'era més

Tant l'un com l'altre d'aquests espectadors eren d'una espècie semblant a la d'aquell que, fa anys, estava assegut a primer rengle d'un dels music-halls de fama més procaç de tot el Paral·lel en una època d'exhibicionisme tolerat.

Arriba un altre espectador i, tot asseientse, li demana si ja han treballat certes artistes generoses quant a mostrar llurs encisos (!).

—No m'hi he fixat. Jo vinc per la música, sabeu?—respongué el primer espectador.

Identitat

Hem trobat l'escultor Manolo. Acaba de veure una estrena de teatre català i està indignat amb l'autor i l'obra: les grolleries de llenguatge, el mal gust de les frases i les escenes, la caracterització, la diguem-ne mentalitat de l'obra, tot, tot és víctima dels seus comentaris, que acaben amb aquesta frase:

—Sort que Déu ens ajudarà.
—A mi no m'emboliquin.

(c) Ministerio de Cultura 2006

—Si almenys fos Shakespeare! Però resulta que només se li assembla en els entreactes!

Estilística

D'aquesta obra, el crític de *La Noche*, parlant-ne, ha escrit frases com aquestes:

«...lo cual no obstante no es obstáculo para que se noten ciertas deficiencias en la obra algunas escenas de la cual...»

«...de otra manera no habría el porqué del papel...»

«...en algunos pasajes esta comedia resulta un poco demasiado cruda...»

I pensar que quan escriu en català, aquest crític comet castellanismes!

La política i l'elegància

Uns quants funcionaris de la Generalitat van donar un sopar opípar a En Conill i, a desgrat de no ésser obligada l'etiqueta, alguns comensals hi comparegueren amb smoking.

—Com que et veurà tan mudat, no t'inclourà a la promoció!—advertí un americana a un solapes lluentes.

—Creu-t'ho! Sabré jo el tarannà de la gent de la Lliga! Diner fa diner!

Utrillo a París

Com ja saben els nostres lectors, En Miquel Utrillo (ex-junior) ha fet un viatge semiperiodístic a París. En arribar-hi va córrer a enviar el clàssic telegrama a la família. Deia textualment així:

«He arribat a París. Cretins!—*Miquel*.»

De primer premi a fora del concurs

Com cada any, la junta del Círcol Artístic va convocar un concurs de teatrins o maquetes per a decorar el Liceu el dia del seu ball de carnaval. Un cop el jurat hagué acordat per unanimitat quina era, de totes les maquetes presentades, la que responia a un sentit artístic més original i atraient, es procedí a l'obertura de la plica, que diuen els cartells de jocs florals.

I aquí foren les sorpreses i — en algú — les indignacions. Els autors signaven amb aquest pseudònim: Pompoff i Theddy.

El jurat — fetes algunes importants excepcions — va interpretar el fet com un acte de desconsideració i de poc respecte a l'entitat i va declarar automàticament fora de concurs la maqueta dels cartellistes Clavé-Morell i Ortiga, autors de la facècia.

Com és de suposar, el nostre company el crític de circ Joan Tomàs no formava part del jurat.

Les sancions

El pintor Serra, que fou designat element d'aquest jurat, va trobar que, tanmateix, el càstig era excessiu. I va oferir una fórmula plena de sentit còmic:

—Jo els donaria el premi i, després, si voleu, els podeu estirar una mica les orelles.

Cops d'efecte

Aquesta anècdota i la següent foren suprimides per la censura:

Una de les preocupacions de l'actual bloc edilici és quedar bé en les seves relacions amb el culte catòlic. Per això aprofità una avinentesa tan brillant com l'ofici de pontifical de la Mercè per tal de fer-hi acte de presència, previ airejament del frac, guant blanc i copalta.

Aquesta assistència fou, tot seguit, agraïda pel predicador, el qual, en adreçar-se als gestors, els anomenava, pomposament: consellers de la ciutat, i encara: consellers que s'afronten amb els respectes humans.

Dins aquesta euforia, produí una impressió extraordinària l'abraçada que, a l'hora de l'Evangeli, el diaca donà a En Jaumar de Bofarull, aquest a En Coll i Rodés i així successivament fins arribar al darrer gestor.

—*Es el abrazo de Vergara*!—digué una jap, refocil·lant-se.

—*Hay abrazos que matan*!—afegí el seu marit, malhumorat.

Joc de capells

Pocs moments abans de pujar el predicador a la trona, els gestors que s'asseien al presbiteri començaren a remenar el copalta i acabaren plantificant-se'l. La gent, no gaire avesada a les cerimònies pontificals, es quedà mig esglaiada, però l'esglai es desféu aviat, puix que, en pronunciar el predicador l'endreça: «Reverendíssim i excellentíssim senyor...», els gestors es llevaren el capell, s'inclinaren cortesament i el deixaren al reclinatori.

Una mercedària, bastant satisfeta, exclamà:

—Tot em va bé, però no haurien hagut de riure; es veu que a ells mateixos els fa gràcia!

AUTO-LITE BATTERIES
LA MARCA DE FAMA MUNDIAL
SENS COMPETÈNCIA
EN DURACIÓ I ECONOMIA
ESTACIÓ DE SERVEI:
GARATGE ELECTRIC
Moià, 6 i 8

Canòdrom Guinardó
CURSES DE LLEBRERS
tots els dissabtes a la tarda
diumenges i festius matí i tarda
Grans curses de llebrers

ENTRE EL JAZZ HOT I LA MODEL

El sense feina de saló

Escenari: On voleu que sigui? L'etern escenari de les facècies, truculències i bategades de la vida del carrer. Aquesta vida ennuvolada, tortuosa i intensa que té lloc entre l'asfalt i les voreres, que baixa per les escaletes sòrdides i surt per les portalades fosques. Aquella vida que s'aboca al bell mig del carrer des dels balcons i finestres de les pensions dubtoses i de les dispeses de la bohèmia més pura, més indigent i més miserable. Carrer Nou de la Rambla. Heus ací el bell escenari, font inexhaurible de motius acolorits per al sainet, la comèdia i fins el drama. Situem-nos-hi doncs eixamplant-lo al seu anex, a aquesta mena de gran T que formen el carrer esmentat i la Rambla, del Liceu a la Plaça del Teatre.

Hora: Aquella capvespral en la qual ací i allà es van encenent els llums de les botigues, quan encara els fanals no han començat a parpellejar. Aquella hora en la qual en les brancades dels arbres hi ha una piuladissa frenètica de pardals aqueferats, talment el xiuxiueig del dormitori d'un internat de noietes a l'hora de ficar-se al llit, i que, el transeünt, advertit, acostuma a ramblejar pel bell mig per tal d'evitar les conseqüències d'aquell xipolleig incessant de toaleta capvespral.

Es dissabte. Al moviment de sempre, la Rambla hi ha ajuntat un xic més d'atrafegament. Al davant i a l'interior de les sales de l'Orient és impossible donar-hi un pas. Els marxants de bestiar endiumenjats hi tanquen tractes. Vell costum retrobat. Entre el cafè, la fària i el rom, algun que altre negoci de garrins o de vedells s'hi ajusta. Mentre la pagesa fa sargits i posa pedaços, ell sofreix una relliscada setmanal. Aquell tros està ple de temptacions per a la clientela forana. Doneu-hi si no un cop d'ull i veureu com si les exuberants indostàniques del fris que volta la sala haguessin baixat a les taules. L'abundosa clientela femenina en aquella hora s'adiu tan perfectament amb els relleus i la purpurina del decorat oriental de l'afavorit establiment, que gairebé en formen ja part integrant.

Seguim la vorera. Tomb a la dreta. Carrer Nou: Trink Halle, Harem, Edèn Cinema i Edèn Bar, vulgarment Bar de la Gramola.

Reconet de carrer Nou al peu de la vorera. Quatre metres quadrats, un taulell i una imponent gramola elèctrica. Però, ah!, aquesta caixa de música elèctrica té color. Gairebé a totes hores la trobareu voltada de l'admiració atentiva, beatífica i protectora d'una allau de joves de tots colors i tots orígens, que escolten amb fruició, els nassos enganxats als vidres, les melodies, els sincopats i els sacsejats més estilitzats dels reis del ritme. Torn per torn, el més recercat de la música en pasta d'aquella especialitat passa pel seu programa numerat. Els negres filharmònics del barri, que són nombrosos, hi han portat llur color i llur influència. Tots plegats, doncs, han participat en l'aportació a la gramola de les mostres més inèdites, les harmonies més intrincades i sorprenents de la corda, el vent i la veu. Quelcom per a fer perdre la serenitat als inquiets components del Hot Club local.

I és que els negres del nostre Harlem han sofert una escissió més greu que la del partit ex-gloriós radical, ja que en tancar portes la veïna botiga de «polos», lloc de reunió de tots, durant molt temps, els uns optaren per la lleteria del davant i els altres per restar a peu dret al Bar de la Gramola. D'aquesta forma alternarien el sincopat del sanglot quotidià, manifestació del dejuni forçós, amb el del *hot*, i viurien embolcallats en les melodies del concurs desinteressat de Duke Ellington, de Coleman Hawkins, dels Kentuky Singers i de la resta de comparseria semimitològica del lloc, dels físics optimistes i capvesprals que es poden admirar, en una apoteosi de retalls de revistes professionals americanes, acuradament empastifats damunt del vidre de l'aparell en qüestió. Deu centimets, un potent soroll de represa de dinamo i ja teniu la secció de trompetes de Fletcher Henderson en marxa. Aleshores el *hot* s'escampa pel carrer Nou amb sonoritats apocalíptiques. A tres-cents metres a la rodona hom pot marcar el ritme.

Com que aquesta classe de música no és assimilable per a tothom, al bar ja no hi entra cap profà. El darrer que hi va caure fou un fadrí dels voltants, d'aquells per als quals tota la música del món queda resumida i fins superada en *La Dolorosa* i l'*Arriero*. El bon home prenia un aperitiu quan sobtadament al seu darrera començaren els marramaus desamidats d'un trombó de vares. En el cim del seu astorament i quan ja començava a marejar-se, es girà i mirant fixament la gramola interrogà: «Que està espatllada aquesta orgue?» Fou el darrer profà. Avui la clientela està completament depurada, ja no hi ha més que noies amb pantalons d'elefant i els homes de color per als quals el jazz, àdhuc elèctric, és un article de primera necessitat. A tots els veureu allà estintolats sobre la gramola i marcant el ritme amb la punta ex-xarolada d'una sabata balladora.

La gramola del bar

El bar té un anex a quatre passes, comunicat, pel fil, a l'aparell de la música de jazz. Es en aquest anex, on hi ha taules i sofàs, on per fi venim a trobar el protagonista d'aquesta senzilla història.

Ambient de confidències... Relat d'una existència desoladora i d'una subsistència igual.

—Ara passo el moment més negre des que vaig quedar sense feina. La família fora, amb la qual no puc comptar, i sense una moneda a la butxaca. Faig de clac als cafès concerts i és on trobo l'aliment indispensable...

—Aliment?

—Veurà. Als concerts, la clac tenim dret a un cafè amb llet calent. Als començaments, quan encara tenia la roba en bon estat, vaig poder ésser admès en la clac de l'Excelsior, cafè concert de luxe, a la Rambla. Allà ens donaven un cafè amb llet fantàstic, quantitat i qualitat, que em refeia bastant. Més tard les sabates se'm feren malbé i, obligat a calçar unes espardenyes velles, no em deixaren entrar. Aleshores no em quedà altre recurs que el cafè amb llet aigualit i insalubre dels concerts del Paral·lel. Què hi farem — afegeix, ple de melangia evocadora de les tebiors d'un *café crème*, paradís perdut d'un clac vingut a menys.

El nostre protagonista forma part d'un cens curiós de sense feina d'una certa classe. Existeix una certa joventut forana que comença en mala hora a somiar sobre les cobertes d'un catàleg de confeccions d'un magatzem qualsevol de Barcelona. Després és el miratge del cinema amb la representació de la vida trepidant de les ciutats. Posseïts per aquest enlluernament, ja no hi ha influència humana que els retingui al poble nadiu. Aquest jovent, format per ambdós sexes, vénen doncs a la ciutat, a cercar-hi un treball més amable i atractiu que el dels pobles. No tots, naturalment, retroben el bon camí. Sobretot el tipus abundós de somiatruites, en la mentalitat del qual han deixat petjada la lletra dels tangos i la dels fulletons que omplen els aparadors dels marxants de papereria de tots els pobles més o menys importants de Catalunya.

Un gran tant per cent d'aquest jovent, al qual la *milonga* dels tangos de Gardel farcí el cap de passarells, no accepten, en venir a ciutat, cap ofici massa dificultós ni sotmès a les més mínimes aptituds. Volem dir que accepten tan sols allò que permet anar amb una ratlla ben tirada al pantaló i que no embruti gaire les mans. Com a màximum els veurem de cambrer en bars de barriada no massa escrupulosos d'un servei rígid i experimentat. L'americana blanca, la feina — que no els fa aprimar — i allò de poder gallejar, entre passada i passada de tovalló a les taules, davant totes les noies del barri i fins d'atabalar-ne unes quantes per sortir a passejar, els va bastant bé. Això com a grau màxim.

El nostre home era cambrer de bar. Del poble passà a un bar de barriada a l'Eixampla. Però l'atracció dels barris de les Rambles li era irresistible i vingué a parar al carrer Nou, en un bar freqüentat per artistes de circ i de music-hall. Els artistes de la pista de l'Olympia hi mataven l'estona. Algun que altre transformista, número fort de les grans gales del transformisme del Barcelonès, hi prenia cafè. Els empresaris de *bolos* diumengers hi signaven els contractes, d'aquests que lloguen un camió els dissabtes i amb quatre accesoris de revista, i mitja dotzena de còmics arreplegats, ací i allà, en tots els caus del mateix carrer, se'n van als pobles grans de Catalunya a donar-hi el que ells anomenen *gran espectáculo*, els quals, per causa del *lujoso vestuario* que presenten, a base de quatre sostenidors de *lentejuelas*, porten la més gran consternació a les rectories d'aquests mons de Déu i una veritable convulsió a totes les Juntes de Dames catequístiques, que tot fent creus, visiten el batlle local per tal d'impedir una tal exhibició.

La clientela li féu perdre la collocació. Ell, com tots aquests que vénen a les ciutats enlluernats, aspirava a ésser un estel cinematogràfic, un ballarí, un artista... Moltes vegades arribà a creure sincerament que tot ofici, tota ocupació que emprengués li seria perjudicial. Es a dir: li pendria el temps que necessitava per dedicar-se de ple a abastar una plaça de figurant — per començar — en uns estudis cinematogràfics, o bé tan sols d'engominat ballarí en un gran cabaret o escenari. Els empresaris eren objete de tota mena d'atencions per part de l'illusionat i jove cambrer, però també de tota mena d'indiscrecions i fins d'insolències. Tant va arribar a amoïnar-los amb les seves aspiracions, que un dia li feren ballar, a tall de prova, una mena de carioca a la rebotiga, i convençuts que ni per anar a un dels seus grans espectacles servia, li indicaren la conveniència de passar encara uns quants anys cultivant els seus delits artístics. I l'amo de l'establiment, convençut de la gran plaga que havia caigut damunt la seva clientela o, potser, de resultes d'alguna indicació rebuda, decidí acomiadar-lo. I heus-el ací al carrer, matant les hores en aquest bar de la gramola, punt de reunió i de consol dels aspirants a estel o a ballarí, sense feina... de saló.

Els integrants d'aquest cens van als mateixos llocs a passar l'estona i a dormir. Rambles, plaça Macià, carrer Nou. Uns i altres es coneixen, i es parlen sense conèixer-se, com si portessin anunciada llur condició. La misèria que passen és d'aquelles negres amb ribets d'heroica: «Abans la fam que claudicar», és llur lema.

J. E. BARTRINA

(*Segueix a la pàgina 8*)

EL DOLOR ENVELLEIX

Al qui sofreix se li coneix en la cara. El dolor ens amarga l'existència i no ens deixa pensar en altra cosa que en el sofriment. Les hores de turment anihilen les energies donant al nostre semblant l'expressió d'esgotament que ens fa semblar més vells. No patiu! Recobreu el vostre benestar i optimisme, preneu 1 o 2 tauletes de CAFIASPIRINA, que vencen qualsevol dolor en pocs minuts.

BAYER

Cafiaspirina
EL PRODUCTO DE CONFIANZA

L'APERITIU

Lluita electoral. — Que no s'esverin els meus lectors! El meu ofici és fer de poeta i no de polític ni parlar de política; així és que, malgrat el títol d'aquest escrit, no vull, amb les meves paraules, posar ni una mínima gota de passió a la coent lluita periodística d'aquests dies.

Encara que les pròximes eleccions representen un espectacle que m'afecta d'una manera viva, com a tots els catalans, voldria situar-me, ara, pel meu lector, en la posició d'un habitant d'un altre planeta. Entengui's bé que aquesta posició es només davant la manera, el procediment amb el qual es presenta la lluita, no és davant la matèria objecte de la lluita, perquè naturalment aquesta matèria és Catalunya, la qual m'interessa tant como pugui interessar al més sanguini, vital, dinàmic i exaltat polític.

El procediment que marca la tònica de les imminents eleccions és un procediment que recolza en el pànic. Un procediment sobre el qual sembla que s'han posat d'acord dretes i esquerres, i que jo diria que és nou en el clima electoral del nostre país. Un hom pensaria, en veure l'esperit de la nostra premsa i de les converses dels cafès, que es tracta d'un moment decisiu i únic, comparable a un incendi o a un naufragi o a una gran catàstrofe, davant el qual moment no hi ha més remei que adoptar actituds extremes i d'una gran energia, perquè es tracta de salvar la pell en la forma que sigui.

Les candidatures (problablement es reduiran a dues) que es barallaran a Barcelona, vistes amb tota imparcialitat, tant l'una com l'altra, no em costaria res d'anomenar-les les candidatures de la por. Por de perdre, o por que guanyin els altres, que naturalment és el mateix. D'aquesta por se'n desprèn, com és lògic, un desig de triomfar una mica especial. Es clar que el desig de triomfar aquí i a tot arreu s'ha produït sempre, amb els engrescaments, els entusiasmes i totes les accions lícites o il·lícites necessàries, però aquest desig de triomfar normal no volia dir, tractant-se d'unes eleccions, que una possible derrota comportés la fi del món i l'esbaldregament de tot; en una paraula, en el desig de triomfar no hi anava inclosa aquesta por negra i agudíssima de perdre.

I ara sí, ara la veu de les dretes dóna a entendre que s'ho juguen tot i la veu de les esquerres dóna a entendre que no els resta res per jugar. Les candidatures dels partits coaligats i els discursos del que defensen a peu i a cavall les coalicions com a fets fatals i inevitables, parlen d'una manera clarissima. Aquest: «hem de guanyar, perquè si perdéssim passaria això i allò i per tal de guanyar fem tota mena de sacrificis i pactem amb qui calgui pactar, encara que ens repugni per tal i per tal altra raó...», és el que s'endevina en els parlaments i en les converses dels homes de tots els partits.

Ara bé; com totes les coses dramàtiques d'aquest món, la pròxima lluita electoral té un punt còmic. I és el següent: tant una coalició com l'altra afirmen la seva existència i la necessitat del seu triomf amb l'únic objecte de salvar a Catalunya. La finalitat de les dues coalicions és exactament la mateixa: restabliment de l'Estatut, consolidació de la personalitat catalana amb les màximes amplituds, els màxims honors i les màximes garanties. Si escolteu els homes de dreta, us diran que l'Estatut en mans de les esquerres és impossible; si sentiu els homes d'esquerra us diran que l'Estatut en mans de les dretes és un escarni. Per arribar a fer possible aquesta defensa de l'Estatut i de la personalitat catalana, la ciència dels polítics ha inventat això: unes coalicions en les quals entrin partits contraris a l'Estatut, a Catalunya, al règim republicà, i partits contraris també a l'Estatut i al règim republicà perquè la seva aspiració és la revolució social i la dictadura del proletariat.

Ara bé; aquesta part còmica, pels ulls de l'espectador imparcial, és també la part falsa, o, si voleu, la part insincera, de la lluita. Es a dir, la finalitat d'una i altra coalició no és la glòria de Catalunya. I entengui's bé que en una i altra coalició jo crec que hi ha excellents patriotes que estimen i desitgen la glòria del nostre país; però la finalitat de la lluita no és aquesta: és, simplement, una por que no té res a veure amb el catalanisme, ni amb res espiritual.

I el que aquí es tracta és de veure si aquesta por té raó d'ésser (per una i altra banda), o si aquesta por és un mer fantasma, una cosa inventada, o si més no inflada i enverinada gratuitament.

Jo crec simplement que es tracta d'una por fantasma, i que tots els partits, dels quals no vull negar les millors intencions, es troben desbordats per aquesta por fantasma. Crec també que els dirigents dels partits no són els únics responsables d'aquest sentiment gratuit de por. Els dirigents s'han vist obligats a les coalicions menys espirituals, menys lògiques, i per què no?, menys catalanistes, víctimes d'una massa anònima que s'imposa sense saber com, que entre les dretes es manifesta d'una manera i entre les esquerres d'una altra, però que en el fons és la mateixa.

Si es tractés de caníbals, plantejar unes eleccions en aquesta forma no estaria mal pensat, perquè la victòria dels uns implicaria unes quantes entranyes dels altres magnificament cuites i devorades musicalment i coreogràficament; però jo no he cregut mai que els capitalistes i els burgesos del nostre país es dediquin a ficar canyetes dintre les ungles dels pobres, ni he cregut mai que els proletaris tinguin com a gloriosa ambició caçar capellans com conills ni rebentar les caixes dels bancs. Es més, no crec que hi hagi cap país com el nostre que sàpiga digerir d'una manera humana i pacífica, i en conseqüència civilitzada, no importa quin desastre. No crec que ara hi hagi més motiu de pànic que en altres vegades del nostre record. Vivim tots sota la màgica influència d'un fantasma ridícul, i en nom d'aquest fantasma potser els apassionats polítics de banda i banda s'obliden de Catalunya en el sentit més alt i patriòtic en què s'ha d'entendre la paraula Catalunya, que és en el sentit de superació moral i espiritual, i que, en definitiva, és l'únic, a mi almenys, que ens interessa.

Totes aquestes modestes consideracions meves, estic segurissim que les ha pensades més d'un catalanista. Jo les dic aquí pel gust de dir-les, i el lector es pot fer la illusió que ho faig a cau d'orella, perquè unes manifestacions com les meves es considerarien absurdes en qualsevol diari de partit.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

(c) Ministerio de Cultura 2006

DOS SISOS D'OCTUBRE EN UN

El C. A. D. C. I.

Tal dia com avui és el que fa 6 del mes de febrer de l'any 1936. De la nit del 6 d'octubre, un any i quatre mesos; durant aquest temps hem viscut a precari.

Darrerament, però, ha estat aixecat l'estat de guerra. Vol dir, almenys oficiosament, que els ciutadans ens tornem a trobar en possessió de tots els nostres drets. Però hi ha un lloc, a Barcelona, on encara sembla que l'estat de guerra es troba en vigor. Un dia de la setmana darrera vaig passar-hi casualment pel davant i vaig adonar-me'n.

Venia de donar un tomb pel moll. Havia amidat, una vegada més, la llargària de l'escrivania enorme que és el monument de Colom, i havia sentit pesar el seu dit enrampat damunt el meu cap. Havia escoltat la xerrameca pintoresca dels xarlatans. Tenia els ulls plens de coloraines i de moviment. Em ressonaven a les orelles, confoses, les remors de les sirenes i els grinyols de les grues. Sentia una coïssor salabrosa a les narines i em semblava que se m'havia enganxat a la roba la sentor del quitrà. Havia fet la travessia protocol·lària del port embarcat en una *golondrina*...

El moll és un sedant. Hom, en contemplar-lo, es sent poc o molt mariner, s'imagina que ha fet viatges per mar i àdhuc atalaia paisatges tropicals, que no ha vist mai, poblets de negres i de micos.

Venia, doncs, del moll. Rambla amunt, encara navegava. Tenia el pensament molt lluny de les coses que havien passat uns mesos abans. En passar per davant del C. A. D. C. I. vaig començar a tocar de peus a terra. Encara hi havia guàrdies armats.

—Vetací que encara som al 6 d'octubre—vaig pensar entre mi.

Mentalment, vaig llevar-me el barret. Dues imatges heroiques — Alba i Compte — passaren pel meu davant. Hi passà, igualment, la història — que em permetré de qualificar de gloriosa — del Centre. Això és: trenta anys d'existència, de bregues i de lluites, que desfilaren ràpidament davant els meus ulls. L'exèrcit del Centre, que en els seus començos fou un escamot ardit, mentrestant havia anat creixent. Avui mil, demà dos, l'endemà passat quatre, fins a dotze mil. Tots ells dependents, i tots disposats a lluitar per la solució del seu problema econòmic i igualment decidits a familiaritzar-se amb els problemes del coneixement. El Centre amb els anys creixia; la seva força social havia donat un pas enorme, però alhora havia esdevingut un poderós fogar de cultura.

Al costat de la lluita reivindicadora, àcida i aspra, la brega, sedant i reconfortadora, per les coses de l'esperit. Tots els seus actes foren inspirats per un catalanisme sense mistificació. La vida del Centre havia estat un progrés continu, una creixença constant. D'un local petit i modest passà a un altre de més espaiós. De la casa de lloguer es traslladà a una altra de propietat. Mentrestant, hom hi havia anat installant la biblioteca, les sales de gimnàstica, els billars, una sala de lectura, una altra de conferències, teatre, cinema, el dispensari. Hi havia una sala dedicada a la fotografia amb un laboratori esplèndid; un museu comercial; s'hi donaven classes d'ensenyament comercial, d'idiomes, de teoria de teixits, etc. El dispensari, per exemple, era dels més complets del país, segons el parer dels tècnics.

I tot això s'havia anat bastint de mica en mica, a còpia d'esforços i de sacrificis. El dependent soci del Centre, que es sentia poc o molt autor i actor d'aquesta obra, n'estava orgullós. Al barceloní li succeïa el mateix. El Centre de Dependents, a més d'una entitat de lluita, era una institució essencialment cultural i barcelonina, amb arrels catalaníssimes. Tothom el mirava amb simpatia, àdhuc amb estimació.

Doncs bé. Un mal vent, amb una sola bufada, ho destruí tot i el convertí en un munt de runes i de cendres.

Des de la nit del dia 4 a la del dia 6 s'hi descabdellà un temporal, que acabà la matinada d'aquest darrer dia, a trets de fusell i a canonades. La fatxada del Centre es llevà plena d'esvorancs, mig destroçada. A dins també hi havia destroces. Entre aquestes, jeien uns cadàvers. Després d'uns moments de silenci, durant els quals el Centre féu l'efecte d'un cementiri, ressonaren crits de victòria a dins, i a fora aparegueren els llampecs argentats de les baionetes.

* * *

Venia del moll i tenia el cap ple de fantasies subtropicals. En passar pel davant del Centre i veure els guàrdies armats, vaig recordar els fets. No cal pas que els torni a explicar. Ningú no els ha oblidat. Els que hi varen intervenir, de poc o de molt, saben més bé que no pas jo el que hi va succeir. Per altra banda ja hi ha qui n'ha escrit pàgines emocionants.

Breument. Les baionetes establiren un cordó d'acer entorn del Centre. A dins n'hi havia un formiguer d'eriçades.

Aprofitant uns moments de confusió s'hi entafuraren uns paisans. A més a més de tenir ocasió de poder presenciar unes típiques escenes de *campanya*, molt semblants a les que havien estat popularitzades per les revistes gràfiques de Madrid en altres èpoques i amb motiu d'unes altres que havien

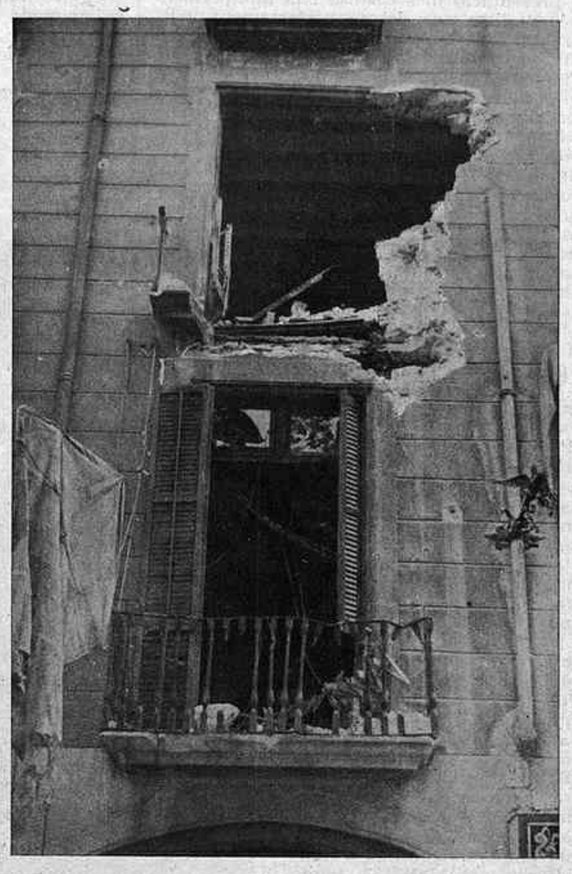

La fatxada del C. A. D. C. I. després del 6 d'octubre

estat qualificades de glorioses, s'adonaren que només havien quedat senceres — i encara — les parets. Al mig de la sala d'actes, uns homes armats havien encès foc. Hi havien posat un perol a sobre. Prop seu, les armes, arrambades a la paret, dormien un son ben guanyat.

—*Tú, trae más maderos!*

—*Para qué los quieres?*

—*Qué te importa? Tráelos!*

Un hi portava un tros de barana d'escala. Un altre, una llenca d'empostissat. El foc fou revifat immediatament.

Amb una ullada ràpida es feren càrrec de la situació. El Centre no era ni una ombra del que havia estat. La biblioteca no existia i les màquines d'escriure — vint-i-cinc o vint-i-sis —, que estaven distribuïdes per les diverses sales, havien desàparegut. Tampoc no hi havia les màquines de cinema i de projeccions. Al dispensari mancava el tub de l'aparell de radiologia. La secció de fotografia, amb totes les màquines i atuells que hi havia installats al laboratori d'ampliacions fotogràfiques, s'havia volatilitzat. Els rellotges, on eren? I el piano? I els comptadors d'electricitat? I el cafè? I els billars? I els injectables del dispensari?

Tot era fer-se preguntes, pels dintres, naturalment. A aquells visitants escadussers els envaí un moment de confusió. No podia ésser. Allò era un mal somni; devia ésser un malentès enorme.

Ben segur que no havia succeït res del que s'havia dit; es devia tractar d'una pura falòrnia. Però no; era una realitat.

* * *

On ha anat a parar tot allò? No se sap. De moment s'ha volatilitzat. Amb tot, hi ha qui diu que té el rastre del piano. Hi ha qui explica que amb les boles de billar hi juguen uns nens, en un pis de l'Eixampla. Es diu que una — l'única — de les màquines d'escriure desaparegudes ha anat a parar a mans d'un simpatitzant, el qual la va comprar, venturera, per cinquanta pessetes, i la guarda gelosament per a tornar-la al Centre, el dia que aquest torni a rependre el seu ritme de vida normal...

Hi ha qui diu més coses. No em sembla que sigui ara, encara, el moment oportú de dir-les ni que totes siguin ben comprovades. Cal, però, donar temps al temps. Cal esperar. En el seu dia, es sabrà tot, s'aclarirà tot. I el ciutadà, aleshores, es podrà adonar que de sisos d'octubre, almenys pel que es refereix al C. A. D. C. I., n'hi va haver dos. Un, que va començar el dia 4 i que va durar fins a les sis de la matinada del dia 6. I l'altre, que va començar justament en aquesta hora i que ha durat tant com ha pogut.

JAUME PASSARELL

Societat Espanyola de Carburs Metàl·lics

Correus: Apartat 190
Teleg.: "Carburos"

BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) : : OXIGEN 99 % DE PURESA. Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova : : ACETILEN DISSOLT. Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova : : FERRO MANGANES i FERRO SILICI : : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces de seda, cotó i altres teixits : : CALEFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS ESTUDIS CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

Mirant a fora

Historieta romana

L'escena té lloc al balcó del Palazzo Venezia. Mussolini vol donar a un visitant estranger la prova esclatant de l'ascendent irresistible que exerceix sobre els romans. S'aboca, crida un transeünt, el fa pujar, li ensenya el balcó i li diu: «Salta!» L'altre, sense vacillar, s'enfila a la barana i s'esclafa sobre l'empedrat de la plaça.

Impertorbable, el dictador fa pujar un altre transeünt, li dóna la mateixa ordre; el resultat és el mateix.

Després, crida un tercer individu, però aquesta vegada, el visitant, horroritzat, l'agafa pel braç, cridant:

—Desgraciat! No sacrifiqueu la vostra vida!

—D'això en dieu una vida?—respon el ciutadà, encamallat ja a la barana.

Zubkoff

Zubkoff, el cunyat de l'ex-kàiser, tingué, en una ocasió de la seva vida accidentada, la idea de fer music-hall a París. Es creia que amb l'escàndol arran del seu matrimoni amb la germana de Guillem II seria bo com a reclam.

—Què sabeu fer?—li preguntà el seu aspirant a manàger.

—Res!

Aleshores hom decidí que Boris Kniasef li donés lliçons de ball, i sembla que Zubkoff era un bon alumne... quan no estava begut, cosa rara.

Però la Prefectura de Policia, la vigília del debut, prohibí les exhibicions de Zubkoff. Aquest, tot vexat, declarà:

—No pot ésser haver après a ballar i que ara no em serveixi de res! Posaré un procés al prefecte de Policia!

Però no tingué temps; l'endemà, era expulsat.

* * *

Durant els assaigs de la revista on havia de treballar Zubkoff, aquest es mostrà esplèndid convidant sovint a xampany, en el bar del mateix teatre, els artistes. Com que havia arribat a París sense ni cinc a la butxaca, havia de demanar sovint diners avançats a l'empresari. Naturalment, no havent estat autoritzat a treballar, els diners avançats foren diners perduts.

Però al cap de quinze dies de l'estrena de la revista, l'empresari plegà, sense pagar els artistes. Deixà que l'administrador s'arreglés com pogués, i exclamà:

—Aquest Zubkoff és realment tot un tipus. Es l'únic que no ha treballat, i l'únic que ha cobrat!

El Corredor

Sembla que en la curta entrevista que a Berlín han celebrat Goering, von Neurat i Beck, no es va parlar gaire del célebre corredor de Dantzig.

Von Neurath i Beck es felicitaven mútuament per les bones relacions actualment existents entre Alemanya i Polònia.

—Pel que es refereix a Dantzig...—començà el primer.

Goering l'interrompé:

—Ah, sí, el corredor! Hom s'hi troba, s'hi topa i tot de vegades, però tothom acaba per passar.

Les despeses de la guerra

Perquè algun diari — estranger, no cal dir-ho — ha fet alguna remarca fonamentada sobre les despeses de la guerra italo-etiop, el Giornale d'Italia *prova d'explicar per què aquestes no figuren en el pressupost de 1936-1937. Diu:*

«No n'hi ha per a sorpendre's. No es podia fer una estimació d'aquestes despeses, perquè són imprevisibles.»

I doncs, què és un pressupost, sinó una estimació, una previsió, dels ingressos i de les sortides?

El fet és que el govern de Roma ha anunciat oficialment que no publicaria més detalls sobre el pressupost. O sigui que vol amagar la situació real de les finances estatals.

De totes maneres, com a caritat, el Giornale d'Italia *diu que en el pressupost de 1936-1937 els ingressos presenten un excedent de més de dos mil milions sobre el pressupost de 1935-36, gràcies a l'augment de taxes i impostos. O sigui, en definitiva, que el contribuent italià pagarà les despeses de l'expedició «fulminant» contra els etiops.*

Definició

Sabeu què és el sionisme?

Sionisme és: un jueu que amb els diners d'un segon jueu vol enviar un tercer jueu a Palestina.

Naturalment, aquesta definició és d'un jueu.

Historieta berlinesa

Un delegat polític del partit nazi arriba a una ciutat industrial de la Renània, revista les tropes d'assalt, la casa del partit, la sopa popular i, per fi, es retira a soles amb el gauführer *local per a parlar confidencialment sobre l'estat veritable de la regió.*

—Digueu-me — demana —, confidencialment, quants demòcrates hi ha en el vostre districte?

—Vint-i-cinc per cent, si fa no fa.

—Està bé. I socialistes?

—Posem-hi un vint-i-cinc per cent igualment.

—Mmm... I comunistes?

—Cinquanta per cent.

—Tot això fa cent per cent! — exclama el delegat —. Aleshores, quants nazis hi ha?

—Nazis? Ho són tots!...

FITO

CAMISER ESPECIALISTA EXIT EN LA MIDA

JAUME I, 11
Telèfon 11655

A PROPOSIT DE LA MORT DE CONDYLIS

La situació política a Grècia

La política grega és fèrtil en contrastos i en sorpreses. Als deu mesos d'haver estat esclafada la revolució venizelista, Venizelos triomfa a les eleccions. Condylis, que es creia vencedor i que regala, o poc menys, la corona al nou rei, cau del govern. I, encara més, en ple calor de la lluita, sucumbeix a un atac cardíac.

El rei ha demostrat la seva habilitat fent una política de concòrdia i atraient cap a la monarquia els venizelistes, que encara són més poderosos del que hom podia suposar. Abans de cenyir la corona, abans fins

Una cua d'electors a Atenes

i tot de la celebració del plebiscit, ja el qui aleshores no era més que un aspirant al tron hellènic rebia, a primers d'octubre, a Londres, la visita d'un amic de Venizelos, Kontomicalis. Aquest li parlà de la situació política a Grècia i el rei li digué que en tornar—ja estava ben segur aleshores que tornaria...—a Atenes volia ésser el rei de tots els grecs, posant fi a les dissensions internes. «Però—afegí (segons el periòdic venizelista *Eleftherion Vima*)—, la meva bona voluntat sola no basta. Cal que el senyor Venizelos m'ajudi.»

I el resultat de les eleccions ha estat la millor prova que el monarca hi veia clar. En efecte, els liberals de Venizelos aconsegueixen a les eleccions de fins de gener 127 llocs a la nova cambra, mentre els dos únics partits que assoleixen una xifra respectable—els populistes de Tsaldaris i la coalició Condylis-Teothokis—vénen molt enrera amb 69 i 63 respectivament. I ara recull el nou monarca els fruits de la seva política conciliadora: els venizelistes es passen a la monarquia i gràcies a això aquesta es consolida de manera que mai no hauria pogut somiar si hagués continuat tenint el veterà polític cretenc enfront. Es consolida fins quan?... Això ja és una altra història. En efecte, no hi ha país a Europa que hagi donat en el darrer segle més mostres de volubilitat que Grècia, com ens ho demostrarà un ràpid cop d'ull enrera.

La monarquia s'estrena a Grècia amb el rei Odó de Baviera, en 1833. Però aquest no s'eternitzà al tron. En efecte, els grecs, despitats per no haver tret partit de la guerra de Crimea, el destronen en 1862 fent-li retret de la seva timidesa. Ja aleshores començava a estendre's damunt Grècia l'ombra d'Anglaterra. Grècia, en efecte, està situada esplèndidament a la part oriental de la conca mediterrània. Calia doncs que una dinastia amiga garantitzés a la Gran Bretanya les bones disposicions hellèniques en cas de guerra perillosa per a l'Imperi...

Qui seria el successor d'Odó? Pertanyeria a la influència occidental, és a dir, a l'anglesa, o a la russa, que en aquella època li disputava la supremacia a la Mediterrània Oriental? La diplomàcia anglesa ofereix aleshores als hellènics una esca saborosa: les Illes Iòniques, que, a mitjans del segle passat, pertanyien a la Gran Bretanya. L'oferta tingué un èxit que sorprengué la pròpia empresa: mitjançant un plebiscit és elegit el príncep Alfred, segon fill de la reina Victòria, rei dels hellens. Els mateixos anglesos trobaren que els grecs exageraven, que eren més papistes que el papa, i que la presència d'un príncep britànic a Grècia no era de desitjar, posat que podria produir una intervenció russa. Alfred, doncs, no acceptà. I el govern anglès recomanà als electors—i aquests l'acceptaren—un fill menor del rei de Dinamarca que prengué el nom de Jordi I. Però això només era per despistar. Tot quedava en família, car, en efecte, degut a la increïble barreja sanguínia de les dinasties europees, aquests senyors de Dinamarca tenien un íntim parentiu amb la tentacular casa d'Anglaterra: el príncep de Galles, el futur Eduard VII, s'havia casat amb una germana del jove sobirà i aquest sobirà és l'avi de l'actual monarca grec... Això ens explica moltes coses, veritat, amic lector? I més encara en aquest temps de possible conflicte italo-britànic!...

Però vingué la Gran Guerra. Regnava aleshores a Grècia el rei Constantí, fill de Jordi I i pare de l'actual monarca. Semblava que Grècia hagués de posar-se immediatament al costat dels anglesos, ja que el seu monarca era cosí del d'Anglaterra—del que acaba de morir tot just. Però hi hagué altres influències més poderoses: l'esposa de Constantí era germana del kàiser!

Finalment, sota l'amenaça dels canons aliats, Constantí es veu obligat a abdicar i deixa la corona al seu fill Alexandre. Aquest no dura gaire temps al tron: mor poc després d'acabada la guerra a conseqüència d'una septicèmia produïda per la mossegada d'un mico. Aleshores recuperà el tron el rei Constantí, car les grans potències aliades no tenien ja raó per oposar-se a la seva presència al tron.

Però Constantí donà una greu relliscada amb l'aventura de la invasió de l'Asia Menor. La derrota grega fou esclatant i una de les seves conseqüències consistí en la caiguda de la monarquia a Grècia.

Tampoc la república, en la dotzena d'anys d'existència que ha tingut, ha viscut una vida tranquilla. Un cop proclamada, fou anomenat president provisional l'almirall Conduriotis.

Pel març de 1926, el general Teodor Pangalos l'enderroca i es proclama dictador. Però la seva dictadura durà poc: queia el 22 d'agost, a desgrat d'haver-se fabricat un plebiscit pel qual el poble grec, gairebé unànimement, aprovava la seva obra... L'almirall Conduriotis fou novament proclamat president provisional i pocs mesos després, el 3 de juny de 1927, hom promulgava la constitució republicana de Grècia.

* * *

I ara, un cop restablerta la monarquia, què passarà? El més greu dels problemes immediats que es presenten és el de l'amnistia. Mentre, naturalment, els venizelistes la reclamen, els seus adversaris s'hi oposen aferrissadament. Per al periòdic ateniense *Acropolis*, tal mesura es giraria contra el propi rei, posat que refredaria tots els que han lluitat pel retorn del monarca, sense, per altra part, atreure cap amic procedent de la banda dels culpables del moviment de primer de març. Aquesta mesura—conclou — provocaria agitació al si de les forces armades del país»...

Però el rei la vol fermament. I amb raó, posat que és la base de l'apaivagament de les passions i que sense ella no podria comptar amb la col·laboració del nucli més considerable de l'opinió. Es molt possible que la desaparició de Condylis, l'aferrissat adversari dels venizelistes, li faciliti aquesta lloable tasca.

GONÇAL DE REPARAZ (*fill*)

CASA REÑE

COPIES a màquina

CIRCULARS

amb multicopista a preus reduïdíssims

TRADUCCIONS de l'anglès i francès

MONT-SIÓ, 18, pral. - Telèf. 18053

¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades

GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ

que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la **Neurastènia**, Impotencia (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, pèrdua de memòria, vertigens, fadiga corporal, tremolors, dispèpsia nerviosa, palpitacions, hiterisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen esgotament nerviós.

Les **Gragees potencials del Dr. Soivré**, més que un medicament són un element essencial del cervell, medul·la i tot el sistema nerviós, regenerant el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als esgotats en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, tant físics com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de ciències, financiers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les **Gragees potencials del Dr. Soivré**, tots els esforços o exercicis fàcilment i dispesant l'organisme per rependre'ls sovint i amb el màxin resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.

Basta pendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 6'60 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i América

NOTA.—*Dirigint-se i trametent 0'25 pts. en segells de correu per al franqueig a Oficines* **Laboratorio Sàkatarg, carrer del Ter, 16, Barcelona,** *rebrem gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament i tractament d'aquestes malalties*

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL CINEMA

L'ACTUALITAT CINEMATOGRAFICA

Dues obres interessants

Una noia angelical és un film excellent. William Wyler l'ha bastit damunt l'obra de Ferencz Molnàr *La bona fada,* que fa poc la companyia de Paulina Singermann donà al Romea en una adaptació titulada: ¡*Anoche me casé con usted, doctor*!

Ingeborg Theek

El director William Wyler ha procedit amb una certa llibertat, cercant d'atenuar el sentiment un xic amarg de la peça original, insistint deliberadament, en canvi, en tota la part d'humorisme franc i despreocupat que constitueix la sal de l'obra. Ha modificat el final, establint, no una conclusió excèntrica a la manera de l'escriptor hongarès, sinó un final feliç, típicament cinematogràfic.

Es veritat que el film es ressent d'aquesta procedència teatral. Però el diàleg té tanta gràcia i els artistes són tan excellents que l'interès no decau ni un instant. Es impossible no estar pendent d'una acció conduïda amb tant de brio per artistes com Margaret Sullavan, Herbert Marshall i Frank Morgan, sense oblidar Reginald Owen.

Margaret Sullavan és l'òrfena que surt del pensionat per anar a raure a un cinema com acomodadora. D'allí, a un ball de gala en un sumptuós hotel, on troba el beneit de Konrad, president de la Unió de Carn Congelada, S. A. Frank Morgan fa a mil meravelles el paper d'aquest milionari atabalat. I Herbert Marshall és l'advocat, Dr. Sporum, el nom del qual al llistí de telèfons figura sota el dit de la bona fada Lluïsa, quan aquesta es decideix a atorgar-se un marit postís amb l'objecte de canalitzar d'una manera fructuosa la generositat del president dels carnissers.

La pellícula resulta divertida de debó i amb moments de bon cinema, a desgrat de l'advertència que hem fet abans.

Citarem l'escena dels miralls i l'escena de la barberia que tenen qualitat de cinema còmic de primera classe. Citem també del ball a l'hotel, vista a través de la mirada de candor i d'enlluernament de la petita Lluïsa, que és un bon exemple d'allò que s'ha dit, que l'important no són els fets, sinó la manera de narrar-los.

La pellícula sembla participar un xic de la manera pròpia de Frank Capra, per bé que en les seves característiques materials és ben bé un film de la Universal, en tot el que els bons films d'aquesta marca acusen de perfeccions perfectament destriables, en les seves característiques genuïnes, de les pròpies als altres *studios* americans.

* * *

Hem vist també *Mazurka,* el nou film de Willy Forst, un film el llançament del qual ha estat indiscutiblement una obra mestra publicitària. La recomanació de no divulgar-me l'assumpte a fi de no esbravar l'interès de l'espectador, la reaparició sobtada de Pola Negri, el record dels èxits anteriors aconseguits per l'intelligent postor en escena alemany, han preparat l'èxit d'un film que, per altra banda, el tenia ben assegurat.

Mazurka té tota la seducció de les anteriors produccions del seu autor al servei d'un melodrama apassionant servit amb tacte i bon ofici cinematogràfic.

Es un bon film d'atmosfera, en el qual hem vist reaparèixer aquella vulgaritat de sentiments pròpia d'una producció alemanya força gloriosa. I no cal dir que vulgaritat, ací, no és una expressió afectada del signe negatiu.

Adhuc Pola Negri — mare amorosa, esposa honesta, en el film —, no està del tot absent d'una certa vulgaritat volguda que perfila a meravella la seva personalitat. Al costat d'ella, Ingeborg Theek, la darrera descoberta de Willy Forst, es revela com un talent que permet grans esperances.

Si *Una noia angelical* és un film que transcorre a Budapest perquè així ho diu el film, com podria transcórrer perfectament, sense modificacions essencials, a San Francisco; en canvi, *Mazurka* és un film netament vienès. Saber marcar, gràcies a la música, a l'expressió anímica, a mil imponderables difícils d'analitzar, l'atmosfera d'una història, és un dels grans mèrits de Willy Forst, director eminent al qual però amenaça el perill que significa repetir-se.

Efectivament, *Mazurka,* tot i explorar una història diferent de *Mascarada,* repeteix, fet i fet, més d'un motiu visual del film anterior, sense superar-lo.

JOSEP PALAU

DEL CINEMA DIT «NACIONAL»

Extres i "organització"

Tots els nostres estudis cinematogràfics pequen del mateix quant a la mala organització que s'hi preveu i que certament és així; en aquesta ocasió, però, he pogut constatar-ho i haver-ne de lamentar les conseqüències, producte d'aquesta desmoralització que hauríem de procurar evitar respecte als «extres», per ésser els qui som els més perjudicats.

Comencen per dir-vos: «Aneu passant pel despatx i se us comunicarà quan sigui oportú la data en què possiblement podreu pendre part en la producció que s'està rodant.» No us reporta prou molèstia per les consecutives visites que heu de fer, quan us diuen en definitiva: «Aquest vespre es roda. Hora, a un quart de deu.»

Qui més qui menys, tothom procura ésser puntual, malgrat saber per endavant que en els estudis cinematogràfics es fixa una hora d'entrada per començar la tasca, mica més mica menys, una hora i mitja més tard; aquest, però, és un mal corrent que no mereix la pena de fer-ne esment.

Aneu a l'estudi i el trobeu envaït per un sens fi de personal que un hom no sap per on ha aparegut. Tots volen figurar-hi i tothom hi acut per mitjà d'un o altre. Un senyor, amb una cara de no haver menjat calent des de fa vuit dies, comença a fer llistes i anotar uns i altres. Apunta qui vol i deixa de fer-ho a qui li sembla, sense més ni més. El cas és que si badeu o no us preocupeu perquè teniu la seguretat de treballar — com és lògic, després d'haver-vos-hi fet anar —, en prescindeixen i us trobeu que us n'heu d'entornar amb la cua entre cames i amb la convicció que us han pres el pèl. Si per sort heu caigut en gràcia o aneu al darrera implorant com un mendicant i raspallant, treballeu.

Després d'un compàs de llarga espera (quatre hores) per arranjar el *plateau,* disposar i donar les ordres oportunes, es comencen els assaigs, que es repeteixen un sens fi de vegades fins que gairebé quedeu esgotat. Aquell individu set-ciències i pocasolta pel sol fet d'haver-lo designat dels «extres» i netejar les escupidores del director, es creu amb el dret de tractar el personal de qualsevol manera, amb uns aires de superioritat que traspassen els límits dels que hi pinten més, encara que aquests siguin tots, perquè tothom mana i disposa.

Un director al qual se li acuden les idees, les situacions dels personatges, i afegeix i treu diàleg del guió del film com li sembla en el precís moment de rodar, cosa que motiva l'enorme retard en la preparació de les escenes, que després d'una sèrie d'assaigs i proves són inutilitzades per un petit i insignificant canvi que se li ha acudit al director.

Ens toquen les vuit del matí de l'endemà quan finim la jornada que ha durat onze hores, de les quals en profit del film representen uns segons que ens retribueixen amb la minsa quantitat de 10 pessetes, que cobreu el mateix dia, si teniu la sort que no s'acabin els quartos, puix del contrari us veieu obligat a passar dues i tres vegades pel despatx per tal que us les facin efectives.

Amb això, senyors, potser ja seria hora que preocupés un xic el tracte innoble i la desconsideració de què som objecte.

Films estrenats

MARYLAND. — L'altre dia dèiem que un film és, primer que tot, una obra de l'esperit. I que la realització més brillant, la presentació més costosa i la interpretació més realista ens deixen perfectament indiferents si l'argument no té cap ni peus. Ara que, en parlar del cinema americà corrent, d'aquells films superficials que no pretenen altra cosa que divertir-nos, no cal ésser tan exigents. I si aquestes pelliculetes ens donen, dins un marc fantasista i lleuger, algunes troballes enginyoses, serem indulgents i no ens estriparem les vestidures davant els convencionalismes de l'assumpte. La finor i la ironia, el bri de cinisme, ens feien empassar com a bresques els temes tan febles de *Succeí una nit, El lliri daurat, Succeí una vegada* i altres obres semblants.

L'argument de *La dansa dels rics,* film de la producció corrent americana estrenat al Maryland, és d'una puerilitat delirant. Ja està bé! Però ha estat explicat amb feixuguesa, sense gràcia ni enginy, sense un episodi divertit ni un personatge secundari pintoresc. I això ja no està tan bé. Només al final adquireix moviment i fantasia i, gràcies a unes persecucions sensacionals i angoixoses, ens emociona amb uns quants minuts de cinema pur. Es una llàstima. Perquè els personatges — un milionari que es fa condemnar a cinc anys de presó per a fugir de la seva dona i dels seus fills més guillats que una cabra — tenien pasta per a reeixir una obra desllorigada, plena de funambulesc i d'absurd, una *loufoquerie* com els films dels germans Marx. En comptes d'això, ens han servit una successió monòtona d'escenes llargues i excessivament dialogades. Aquesta vegada, Tay Garnett, director d'aquest film i d'obres tan excellents com *El seu home, Aristòcrates del crim, Okay Amèrica* — i que no totes han estat, en general, valorades per la crítica d'ací com es mereixien — i l'inoblidable *Viatge d'anada,* ens ha decebut de debó.

Jeannette Mac Donald

FEMINA. — *Marietta la traviesa* és una barreja de film musical, d'aventures i d'època. Té del primer aquella música embriagadora, que tan suggestiva és quan es tracta d'evocacions sentimentals i novellesques com aquesta. Té del segon l'amenitat, el moviment i la varietat. I té del tercer l'aspecte sumptuós. Però la seva marxa és molt desigual. Al costat de fragments plens de vida i dinamisme, n'hi ha d'altres insuportablement afeixugats per les cançons de Jeanette Mac Donald i Nelson Eddy. Cançons tan abundants que arriben a fatigar, i preses sense gaire intelligència: sense canvis de plans i amb aquell acompanyament executat per una orquestra tan invisible com gratuita.

El film no té tampoc fantasia ni ironia. Ni gaire humor. No té aquella desimboltura enjogassada i somrient que esperàvem del seu director, W. S. Van Dyke, l'home d'*El sopar dels acusats,* d'*El refugi* i d'altres pellícules enlluernadores com uns focs artificials i flexibles com un contorsionista.

S. GASCH

NOTA. — *L'article de la columna del mig no és de redacció; és d'un* extra *conegut nostre, com es comprèn llegint-lo.*

COLISEUM

Exclusivas GALIA

LA VERDADERA OBRA RUSA de DOSTOÏEWSKI "CRIME ET CHATIMENT" VERSIÓN FRANCESA

CRIMEN Y CASTIGO

Harry BAUR y Pierre BLANCHAR por

Pierre Blanchar obtuvo la medalla de Oro en la Bienal de Venecia 1935 por su formidable interpretación en esta magna obra.

PRONTO EN LA PANTALLA

Distribuido por ROMAN SOLÁ BARCELONA

DILLUNS ESTRENA

Un gran film

Premiat amb medalla d'or a Venècia i, a més, l'adaptació perfecta de la famosa novel·la de

Dostoievski

CAPITOL

TOTS ELS DIES GRAN EXIT

Un geni: DOSTOIEVSKY

Un gran director: Josef VON STERNBERG

3 estrelles: PETER LORRE, EDWARD ARNOLD, MARIAN MARSH

Una marca! Columbia

EL MILLOR FILM 1936

SESSIÓ CONTINUA DE 4 a 12'30

SAVOY

LES ULTIMES NOTÍCIES DEL MÓN

PASSEIG DE GRACIA, 86.—Telèfon 76988

Sessió contínua des de les tres de la tarda a la una de la nit

BUTACA, UNA PESSETA

La Premsa filmada...

40 reportatges d'última hora de FOX MOVIETONE-INTER FILM

El comiat d'Anglaterra al seu Rei

CARRERA DE CARTES

Dibuixos de la sèrie de Terry Toon

Un nou 3 MINUTS de palpitant actualitat

ABISINIA

INCA CUZCO

Els vestigis de la civilització Inca i dels colonitzadors espanyols, al cor de l'Amèrica del Sud

URQUINAONA

Demà divendres nit

ESTRENA

d'una comèdia musical

WARNER BROS - FIRST NATIONAL

CASINO DE PARIS

amb

AL JOLSON

i

RUBY KEELER

El millor film d'aquesta mena que s'ha produït fins avui

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL TEATRE I LA MUSICA

LES ESTRENES

J. M. Folch i Torres, *Una noia per casar* (Novetats). = Lluís Elias, *Barris baixos* (Espanyol)

Josep Maria Folch i Torres ha portat novament a l'escena — val a dir que després de molt de temps de no fer-ho — una altra d'aquelles seves *Pàgines viscudes* que tanta de fama li han donat. Dijous passat, aquesta nova novella blanca del fecund autor que porta per títol *Una noia per casar*, era estrenada al teatre Novetats per la companyia Nicolau-Martori.

Amb el que hem dit, els nostres lectors ja gairebé en deuen tenir prou per a formar-se un judici de l'obra sense que els hàgim d'explicar gran cosa més. Josep Maria Folch i Torres és a bastament conegut i el gènere aquest de la blancor també, perquè hi calguin massa comentaris. Ell no és pas home que sigui decantat gens ni mica a presentar conflictes, plantejar problemes, suscitar controvèrsies ni provocar trasbalsos de cap mena; el gènere tampoc porta en si cap ferment d'inquietud, cap element de trastorn, cap engruna de malignitat ni és apte per a res més que excitar un llagrimeig lleuger i intranscendental i fer passar l'estona bé i honestament, sense fatic i no fent mal a ningú, a mant donzell i donzella, a mant pare i a manta mare de família, com tants i tantes n'hi ha — per sort de la humanitat, però — no afectats gens ni gaire per preocupacions estètiques, literàries o metafísiques.

Una noia per casar és el descabdellament d'una petita tragèdia dins una petita ànima de noia, voltada d'una sèrie d'ànimes petites de festejadors, usurers, mares i criats, que passen tot de petites tribulacions i de petits neguits, i que, en finir la seva petita existència damunt les taules, porta a l'espectador, en una petita safata de metall blanc, la petita satisfacció del seu petit desenllaç feliç. Quant a la novetat de la peripècia, el seu nus, els seus personatges i tot plegat, resulta també de les mateixes dimensions.

No cal que ens hi escarrassem a cercar profunditats anímiques ni intellectuals, ni menys allò que se'n diu pintura de caràcter. Res més lluny de les intencions de l'autor, el qual no ha anat ni una passa més enllà d'allò que és la seva producció habitual.

Però, per altra banda, també hem de dir que si no hi podem trobar aquelles qualitats n'hi trobarem d'altres que falten a moltes obres que tampoc posseeixen les que falten a aquesta. Les que té, per a nosaltres no menyspreables, són la correcció del llenguatge, el bon gust en la presentació del tema, els personatges i les incidències de l'acció, el respecte per a la pròpia dignitat de l'autor i per a la del públic al qual es dirigeix, car no per raó de no considerar-lo culte, savi ni lletrat, és lícit de cap manera tractar-lo tirant al dret en vistes només a la seva capacitat d'encaixar bacinades declamatòries i demagògiques. Folch i Torres sap moltes coses, però una de les que té més en compte és aquesta.

Qui sap si serà veritat que el bon gust i la correcció són, en teatre, condicions negatives. Però, sincerament, hem de dir que aquesta agrisada, pacífica i ben intencionada comèdia blanca ens ha estat com un refrigerant.

Quant a la interpretació, per estar a to amb la comèdia, és, també, correcta, portada, potser, amb un xic de lentitud, però en un excellent conjunt; hem de remarcar, per la novetat, l'encertadíssima i personal creació que del tipus del senyor Parera fa Joan Fornaguera.

* * *

Lluís Elias s'ha llençat de ple al melodrama, i amb prou motius, evidentment; tant com li doni els bons resultats que fins ara, seria d'una excessiva candorositat demanar-li que canviés d'orientació. Més encara; potser si no haguéssim d'ocupar-nos en públicament, com fem des d'aquesta plana, fins, particularment, el felicitaríem i tot, si no per la qualitat de la seva activitat teatral, sí per tot allò que se'n deriva. Però com que ens sembla que, ací, no exercim pas de consellers de negocis, sinó — millor o pitjor, però en tot cas tan bé com sabem — de crític, ens veiem precisats a dir-hi la nostra, mal no sigui més que per no enganyar aquells que ens tenen alguna confiança en aquesta funció.

Tot allò que en *Amàlia, Amèlia i Emília* s'iniciava i representava un tomb, que lamentàvem, en la producció d'aquest fèrtil autor, en *Barris baixos*, l'obra que estrenava dimarts passat al teatre Espanyol la formació Vila-Daví, és corroborat i multiplicat fins a l'infinit.

Igual que en aquella altra obra, amb una mica d'exigència lògica i de sentit comú en el plantejament de l'acció, aquesta desapareixeria o sofriria un capgirell que la faria completament diferent, tan gratuït i convencional hi és tot.

«*Barris baixos*», de Lluís Elias, a l'Espanyol

Per a una persona mitjanament capaç de reflexió és impossible d'imaginar que l'homicidi per adulteri sigui un delicte pel qual s'hagin de passar tants terrors — no remordiments ni conflictes de consciència, que aquests no es veuen per a res en tota l'obra, — sinó terrors; la por, neta i pelada, d'ésser pres; ni que aquell que l'hagi comès es senti tan aclaparat per l'aprensió de la Justícia, almenys que en comptes d'ésser un advocat tan important com se'ns diu sigui un tan gran sabatasses com se'ns demostra. Tot és per la sola por d'anar a la presó; la desmoralització que podríem esperar de l'home que s'ha descobert enganyat, ni menys cap sentiment, fos de la mena que fos, per aquell homicidi, no apunten per enlloc; el que l'esvera i l'atabala no és altra cosa que la sanció que l'amenaça — si de bo de bo fos advocat, ja sabria que no —, de la qual vol escapar, i prou. La moral de la gent educada de Lluís Elias és la mateixa que la del delinqüent professional, inculte i analfabet.

Tota la resta és pel mateix ordre lògic, de la mateixa indigència i de la mateixa puerilitat. Baixen d'un taxi, a la porta d'una taverna dels barris baixos, un senyor ben vestit, escabellat i trasbalsat, en companyia d'un macip, i no criden l'atenció de ningú; un altre taxi està parat vint minuts a la cantonada perquè aquell senyor pugui sortir, ficar-s'hi, anar al moll i embarcar-se, tot *d'amagat*. A dins de la taverna hom es bastoneja, crida, es mata a trets i ganivetades i ningú no se n'assabenta — de la policia, no cal ni parlar-ne —. Això és d'una innocència tan gran com que el taverner, cada vegada que els seus clients es barallen, tanqui i barri la porta per tornar-la a obrir després, sense que ningú se n'estranyi, i que la mare de l'advocat comparegui a veure el seu fill — amagat de tothom i sense que hom li hagi fet saber on es trobava; almenys no ens és dit —; no és menys infeliç que aquell que amb prou treball ha pogut convèncer qui calia perquè deixés embarcar furtivament un home que no sortiria de la bodega fins a alta mar, no trobi que la cosa es complica d'una manera extraordinària fins a convertir-se en impossible, quan en comptes d'un home li surten amb què han d'ésser un home i una dona els que han d'ésser embarcats en aquesta forma.

Aniríem apuntant i no acabaríem. L'autor no s'ha preocupat d'altra cosa que d'engiponar una acció per a collocar-hi el seu tipus del València — potser prou real pel cantó que n'ha sabut veure, però no complet, puix queda sense relleu i deslligat dins el seu mateix caràcter — i una collecció de discursos inacabables sobre la burgesia explotadora i iniqua, les pobres filles dels pobres obrers que s'han de prostituir per a viure i altres coses per l'estil. No hi ha frase, no hi ha rèplica, no hi ha parlament, dins aquest aspecte de *Barris baixos*, que no s'hagi dit i repetit cents de vegades. L'efecte n'és segur; mai no fallen damunt el públic contra qui són etzibats.

Al costat de tot això, però, hi ha una collecció de tipus de sainet realista molt ben vistos i dibuixats amb gran encert. Les escenes de farciment a què donen lloc són mogudes, animades i d'una gran vivacitat; són la part millor de l'obra i ens demostren que Lluís Elias té unes grans dots per aquest gènere lleuger i àgil, no pas excessivament polit, però sí viu i d'una vivacitat molt més elevada que aquests assumptes tan complicats en els quals s'embarbussa.

La companyia tota porta l'obra excellentment. Pius Daví fa una estupenda interpretació del violent i tendre València; de tots els altres, destaquen la senyora Guart i Gimbernat, que fan dos músics captaires bons de bo de bo. Quant a la presentació, podia ésser molt millor. Una obra destinada a l'èxit com aquesta, mereixia, si més no, una decoració més d'acord amb l'ambient que s'hi vol representar.

JOAN CORTES

Telèf. de MIRADOR: 22592

AL CONFERENCIA CLUB

La música a la cort d'Alfons IV el Magnànim

L'especialitat musicològica que cultiva mossèn Higini Anglès és d'aquelles que viuen tancades en una mena de clausura científica rigorosa. Això fa que només poques persones a casa nostra, no del tot alienes a aquestes matèries, tinguin idea de la veritable importància de l'obra de mossèn Anglès i sàpiguen que en el món internacional de la musicologia el seu nom figura avui dia entre els tres o quatre noms de primera fila. Les seves publicacions del Departament de Música de la Biblioteca de Catalunya representen aportacions invaluables per al coneixement de la cultura musical hispànica. En molts aspectes fins ara totalment desconeguts dels historiògrafs, els treballs de Mn. Anglès han revolucionat i tot una mica les perspectives històriques tradicionals. El paper del nostre país a l'Edat mitjana, per exemple — tingut per gairebé inexistent fins fa poc — es va perfilant a través de les erudites aportacions de mossèn Higini Anglès, com un paper de protagonista dintre de la cultura musical de l'poca.

Igual és el cas de la cort musical d'Alfons el Magnànim. Gràcies als treballs del nostre illustre musicòleg, en els nous textos històries la cort del Magnànim alterna parellament amb les famoses corts de França i de Borgonya.

Mossèn Anglès parla d'aquestes matèries d'àrdua erudició en un to gairebé familiar. Té un riquíssim anecdotari capaç de fer les delícies de qualsevol públic. A més, posa una passió tan viva en el seu tema, improvisa el seu discurs amb tan graciosa desimboltura i se'l sent tan autènticament enamorat dels vells mestres que evoca, que tot plegat es fa encomanadís i el públic està a punt de pendre la musicologia per una de les ciències més captivadores i divertides que hi hagi.

La música a la cort del Magnànim és un tema d'un excepcional interès pel seu contingut com pel fet que tot el que en pugui dir mossèn Anglès és fruit d'investigació personal directa i, en bona part, inèdita encara.

Els arxius de Cancelleria de Barcelona són rics a desdir en documentació històrica sobre la música i els músics que passaren per la cort de Catalunya-Aragó durant els segles XIV i primera meitat del XV. Precisament s'escau que és aquesta l'època de la qual manquen dades a altres països. Es conserven manuscrits amb música de finals del XIV i començ del XV a França i a Itàlia i alguns dels autors que hi figuren restaven desconeguts fins ara. Gràcies als nostres arxius es demostra que molts d'aquests autors vingueren a les corts dels nostres reis.

Concretant-nos a la cort d'Alfons IV el Magnànim (1416-1458) coincideix amb l'època de floració de la cançó amorosa acompanyada, de l'escola flamenca dels Dufay i Binchois. El Magnànim va conèixer i va estimar aquesta música conreada a la cort de Borgonya i també al seu palau. Ell estimà i practicà personalment la música des de petit, i en esdevenir rei de Catalunya es voltà d'un bell rengle de músics per a la seva cambra i d'altres per a la seva capella. En realitat, els precedents de la música amorosa de la cort de Castella de finals del segle XV es troben ja a la cort del Magnànim. Johannes Cornago, per exemple, escrivia composicions amb text castellà, al començament, seguint una mica l'estil dels neerlandesos i acusant més tard ja un tipisme hispànic, 40 o 50 anys abans del repertori de Castella practicat sota el regnat dels Reis Catòlics.

La senyoreta Pilar Ruff, molt ben acompanyada per un petit conjunt d'instruments de corda i flauta, cantà exquisidament diverses composicions del segle XV, illustracions del tipus de música que apassionà el Magnànim i féu les delícies de la seva cort. a Catalunya i a Nàpols. La majoria d'aquestes cançons tenen textos preciosos i un encís musical innegable, una mica esquerp, a vegades, tot aureolat de la gràcia virginal dels primitius.

R. G.

FITO
CAMISER ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 11
Telèfon 11655

DEMA DIVENDRES ESTRENA
de la trepidant comèdia

FEMINA

Sobre "El Capvespre dels Déus"

Hi ha una filosofia de l'angoixa els precedents de la qual cal cercar en el pessimisme schopenhauerià, en les recerques de Hegel sobre la mala consciència i que culmina en el pensament de Kierkegaard i en la metafísica de Heidegger.

Hi ha així mateix una música típica de l'angoixa. Fa la seva aparició en el segon acte de *La Walkiria*.

Precedents d'aquesta música, jo no en conec cap. Hi ha pàgines de Bach que semblen parlar de l'anorreament de la criatura davant el creador. Moments de Beethoven que suggereixen una desolació sense esperança. Un *adagio* de Vivaldi que sembla la tensió d'una ànima que es consumeix en l'exili. Però angoixa, aquesta mescla de terror còsmic, d'esglai davant la mort, acompanyat del sentiment d'una essencial profanació moral, tal com s'expressa en tot el rol de Sieglinda en *La Walkiria*, d'això no hi ha precedents en el llenguatge musical.

Wagner en 1870

Ací caldria rependre el que escrivia en el meu article — publicat aquí mateix — sobre *Wagner, músic de les forces tellúriques*. Allò que caracteritza la música de Wagner és que aquesta música té accés a unes zones psicològiques — a voltes de la més baixa extracció — que no havien temptat mai el llenguatge musical.

L'angoixa desapareix de *Sígfrid*, per reaparèixer i fer-se el centre — fins a un punt monstruós — d'*El Capvespre dels Déus*, una obra sentida i pensada sota l'opressió de les ombres cada volta més aclaparadores del capvespre espiritual.

El mite volia que Sígfrid ignorés la por. Es una manera directa de dir-nos que Sígfrid és inaccessible a l'angoixa, perquè ignora la mort, la certesa de la qual porta al centre de la vida espiritual l'escissió insuperable. Sígfrid representa el moment de la vida ascendent, tot l'orgull i la suficiència del «dimoni del migdia». Tota la fanfarroneria de l'home que ignora allò que li importa més de saber.

Vegeu la seva actitud estúpida i tràgica davant els advertiments de les filles del Rin que li pronostiquen la fi. Per això, si Wagner sota les utopies revolucionàries s'enamora del seu Sígfrid, com a artista, és a dir com a profeta, en posar-lo al món el condemnava a mort, a la mort per l'espatlla, de traïció... I és solament quan la vida li fuig, amb la sang que raja del costat obert per la llança venjativa de Hager, quan la vida davalla, que Sígfrid tindrà un segon de lucidesa.

Els espectadors que aquests dies assisteixen a les representacions wagnerianes ignoren, la majoria, que en l'ordre de la concepció *El Capvespre dels Déus* és anterior a les altres jornades de la *Tetralogia*. En principi, Wagner havia pensat en una òpera titulada *La mort de Sígfrid*, que era el seu gran motiu i fou la necessitat de donar antecedents a la tragèdia de Sígfrid i Brunilda desunits per Hagen que el conduí a prolongar l'obra fins a les dimensions definitives. El drama darrer era doncs una cosa pensada i sentida i a punt d'operar la gran fermentació musical, molt abans que Wagner pensés en el seu Sigmund.

Caldria doncs centrar més l'atenció sobre aquesta jornada darrera, que és incontestablement l'obra de Wagner que fa una impressió més aclaparadora. Una impressió tan distinta, àdhuc, de la resta de tota la producció de l'autor.

Llevat d'algun motiu del duo inicial i del tema que posa fi a l'obra, idees que no haurien escandalitzat cap contemporani de Vivaldi, tota la partitura d'*El Capvespre dels Déus* representa un repte a la llum i a la gràcia, que seria la cosa més repellent si no fos sostingut pel geni titanesc, per la voluntat formidable de Ricard Wagner.

«Música de plom», com em deia un músic, en acabar un assaig. Tota aquesta música sembla moure's en els registres més baixos de l'orquestra. Ignora la voluntat d'ascendir, de cercar regions més airejades. En resulta una impressió de monotonia, monotonia en els timbres, en el color, en l'atmosfera, no pas en el contingut, precisament atapeït a l'excés d'un conglomerat l'idees tumultuoses que tracten de sobreviure i que es desenrotllen, s'entremesclen a l'infinit, donant prova del corrent de vitalitat, tan tèrbol com vulgueu, però vitalitat tanmateix, que circula a través d'aquesta obra grandiosa, l'audició íntegra de la qual no necessita pas menys de quatre hores i mitja.

Naturalment, una obra així no és fàcil. Demana un esforç, i àdhuc quan comenceu a immergir-vos en ella, reclama encara un vigor espiritual que molts microbis que es dediquen a fer estètica creuen sense relació amb la vida artística. Són aquells que, empesos pel ressentiment que resulta de la impotència, cada any es creuen haver descobert no sé quin joc nou que permetrà acabar amb Wagner. Quan els anys de la guerra, varen creure que *Le Sacre* de Strawinsky era aquesta nova combinació. Ara, vint anys després, *Le Sacre* ha passat ja al quarto dels mal endreços i *El Capvespre dels Déus*, amb la seva feréstega bellesa, la seva grandesa bàrbara, continua sacsejant en una mescla d'estupor i d'embadaliment, milers d'oients oberts de bat a bat al gran sentit de l'art.

I és una cosa meravellosa dels dominis del misteri per sempre impenetrable de l'art, que l'home capaç d'haver viscut tantes llargues hores en aquest abisme obscur, en aquesta pàtria sinistra, la ploma encara humida amb els arpegis finals, fos capaç d'escriure *Els mestres cantaires de Nuremberg*, que es refereix a una ombra de vivències, tan distinta.

Wagner és molt més gran que la majoria dels que el volen compendre... i jutjar. Per això moltes vegades, en sortir d'una de les tan inútils com interminables polèmiques en les quals es fa gala d'un bon stock de conceptes molt ben cisellats, però força inútils, ha estat suficient de posar a la gramola el final d'*El Capvespre dels Déus* per compendre com no som nosaltres els que hem de jutjar aquesta obra, sinó, al contrari, aquesta obra jutja a nosaltres.

J. PALAU

PUBLI·CINEMA
Passeig de Gràcia, 57. · Telèfon 79681
Sessió contínua de 3 tarda a 1 matinada
SEIENT: UNA PESSETA
CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges U. F. A. exclusiu
VARIACIONS EQUESTRES
Esportiva de Paramount
GUARDIAS MARINAS
A bord del vaixell-escola alemany, per Ufa.
NOTICIARIS D'ACTUALITAT MUNDIAL segons visió PARAMOUNT i ECLAIR JOURNAL exclusiu.
LA CARIOCA
Segons Walt Disney, per mitjà de la insuperable Silly Symphony
EL GALLITO DEL LUGAR

UN FILM UNIC
MARIA CHAPDELAINE
De la novel·la de Louis Hémon
Es un cant a la tradició de la terra
Director: JULIEN DUVIVIER
Maryland

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES LLETRES

UN "CLERC" QUE NO HA TRAIT

Romain Rolland

Si ésser *clerc*, o sigui intellectual, vol dir (segons la definició de Julien Benda) no viure sinó per a la veritat i no defensar cap interès del temps o del moment, Romain Rolland és un dels pocs que mai no han traït. Sé ben bé que Benda ha refusat d'atorgar el títol de «*clerc qui n'a pas trahi*» a Romain Rolland; però és suficient de comparar la russofília comunitzant d'un André Gide amb la seva: Gide és incapaç de cap vivència de comunitat, i només fa una anàlisi infinitesimal del seu jo, mentre que Rolland serveix la idea per la idea mateixa,

Romain Rolland

i no pas per a redimir-se a través d'ella i... assegurar-se lectors en un futur món millor. Gide vol dir sempre la veritat, fins a l'exhibicionisme, però tot ell és una mentida i una neurosi; en va invoca els seus «sentiments» sincers, si «els sentiments no poden ésser uns arguments» (Adler). Romain Rolland, en canvi, és un home *autèntic*, en aquell sentit en què comprèn l'autenticitat Jaspers (del qual Ortega y Gasset va pendre, sense dir-ho, la idea del «*seamos auténticos*»). El que en Gide és un símptoma patològic, en Rolland és un mèrit; un acte de gran responsabilitat, i no una pura fugida.

* * *

Uns ulls blaus i bondadosos; un nas llarg i fi, amb una punta que gairebé sembla transparent; així em va aparèixer el cap de Romain Rolland, entre l'auditori d'uns festivals de música, a Viena, fa una pila d'anys. La música ha estat sempre i és encara l'única distracció d'aquest gran escriptor que la setmana passada complí setanta anys, edat avui dia ja de patriarca.

En la seva evolució, podríem distingir tres fases principals. La primera fase és la del *normalien* que escriu cartes a Tolstoi, és professor d'història de l'art a la mateixa Escola Normal Superior i, poc després, catedràtic d'història de la música a la Sorbona. Viatja per Itàlia i Alemanya, estudia música i filosofia alemanyes, encara que també el bergsonisme li deixa fortes marques en l'esperit. La música el fa amic de la gran amiga de Liszt i de Wagner, Malwida de Meysenbug, que aleshores ja frisava en els setanta; la correspondència amb aquesta dona tan interessant seria un document bellíssim de la història del neoidealisme. Dissortadament, només se n'ha publicat un volum, ja que els altres contenen massa allusions polítiques. Rolland agraí a Tolstoi el seu ajut en l'aclariment del seu esperit amb un bell llibre, i collaborà amb Jaurès a la creació del Teatre del Poble. La idea era de tornar el teatre a les masses, de l'esperit de les quals va néixer un dia, i de fer dels «figurants», és a dir de la mateixa massa, el protagonista de l'acció. Aquestes temptatives resultaren, però, prematures...

La segona època és la de l'amistat amb Péguy i de la publicació del seu *Jean-Christophe*, que avui forma deu volums, sobre les pàgines d'una revista de minories: *Les Cahiers de la Quinzaine*. Abans, va publicar ja estudis sobre temes musicals, i entre altres el seu petit llibre sobre Beethoven; mai no ha considerat aquell llibre sinó com una pura improvisació incompleta. *Jean-Christophe* es publicà de 1905 a 1913 i obtingué el premi de l'Acadèmia Francesa. Mentrestant, escriví *Michel-Ange* (1906) i l'any 1914, el seu llibre de bon humor borgonyó, *Colas Breugnon*, que no volgué pas publicar durant la guerra i per tant no veié la llum fins a l'any 1919. En aquest temps, es veu obligat a deixar la Sorbona, a conseqüència de la seva actuació socialitzant al costat de Jaurès. Però Jaurès mor, i Rolland, trobant-se casualment a Suïssa en el moment de la declaració de la guerra, no torna a França durant moltíssims anys, per a vigilar d'un lloc imparcial els esdeveniments. De Suïssa, on treballa a l'Institut Pro-Presoners de Guerra, fa sentir la seva veu que protesta, sola enmig del desert, contra la barbàrie de la guerra. Els alemanys rebutgen amb violència les seves paraules ecumèniques, i els francesos el vituperen com un traïdor a la seva pàtria, per haver desemmascarat la mentida de les consignes bellicoses. Entre maletes i munts de periòdics, menà la seva existència inquieta de cambra d'hotel en cambra d'hotel la «consciència d'Europa», com el van anomenar amb justa raó. Ni la seva situació prou precària, però, li va fer acceptar l'import del Premi Nobel, que li escaigué en 1915 i que donà a fins benèfics. No volia acceptar diners per uns escrits amb els quals servia el seu ideal de la pau.

A la guerra són degudes tres altres obres seves: dues novelles, *Clérambault*, la història d'un escriptor que al començament de la guerra es deixa encomanar la psicosi collectiva i el qual, un cop mort el seu fill al camp «de l'honor», reconeix a poc a poc la veritat del pacifisme que sosté contra la seva família, la seva filla, els seus amics, per a morir, com Jaurès, assassinat; i *Pierre et Luce*, història de dos petits pardals parisencs. La tercera obra és una «rialla desesperada», una comèdia aristofànica titulada *Liluli*.

La tercera època de la seva vida es continua en línia recta des de després de la guerra. Quan l'any 1919 havia d'anar a França, per tal de visitar la seva mare moribunda, els seus amics temien que no es complís en ell el destí de *Clérambault*. De llavors ençà, viu retirat i tranquil a Villeneuve, a la vora del llac Léman. Va necessitar dotze anys per tal d'acabar la segona gran novella clínica de la seva vida: *L'âme enchantée*. Quan començà aquesta novella, descripció de la vida d'Annette Rivière, una edició femenina del propi Rolland, no sabia cap a on el portaria aquest viatge espiritual. Annette, plena d'idealisme i de cultura, romp amb la moral burgesa en nom d'una moral superior; quan s'adona de les fallàcies del pseudo-pacifisme, romp fins amb els seus propis principis de pau, i és ella la primera que torna a desitjar la guerra, la guerra contra els vils mercaders que s'aprofitaren de la guerra gran. El seu fill, Marc, ja és víctima d'aquesta segona guerra, de la necessitat de la qual Romain Rolland sembla avui tan convençut com n'estava dels principis de la no-violència del seu biografiat Gandhi. Només es permet de pregar a Marc que sigui més aviat víctima que no pas botxí.

Es natural que un escriptor com Rolland no sigui pas gaire popular, en els nostres dies. Això el deixa indiferent. «Treballo com si pogués morir qualsevol dia i, ensems, com si pogués seguir vivint encara cent anys.» Avui, als setanta anys, torna a trobar-se enmig de la lluita de fet, i moralment — com sempre — molt *au-dessus de la mêlée*. A Alemanya, tots els seus llibres estan prohibits; «potser aviat quedin prohibits també a França», va escriure fa poc a un amic seu, i va afegir: «Aleshores valdrà veritablement la pena d'escriure...» Aleshores, perquè es pot sufocar tot, però mai no es podrà sufocar la veu de la consciència d'Europa.

F. OLIVER BRACHFELD

MANICOMI

—Aquesta és la sala dels xofers.
(*Everybody's*, Londres)

Totes les obres de
ANDRE MAUROIS
les trobareu a la:
LLIBRERIA CATALONIA
3, RONDA DE SANT PERE, 3

L'actualitat literària

André Maurois al Conferència Club

Mai no s'havia vist tan ple el gran saló de festes de l'Hotel Ritz com en les dues conferències que, fins ara, hi ha donat André Maurois en el cicle que Conferència Club li ha encomanat sobre el tema suggestiu *Cinq visages de l'amour*. Divendres passat parlà de *La Princesse de Clèves*, l'heroïna famosa de la novella de Mme. de La Fayette. Dilluns el tema era *La Nouvelle Heloïse* de Rousseau. En aquestes glosses de figures literàries famoses, l'illustre autor de *Climats* sap donar tota la mesura de la seva intel·ligència i el seu *esprit* amable i agut. Sap també, però, emprar el seu virtuosisme de

André Maurois

conferenciant de moda, emocionar i divertir amb una ironia pròpia per a ésser gustada i celebrada per un públic femení i brillant. La quantitat i la qualitat de l'auditori que reuneix Maurois a Barcelona és excepcional i ha de satisfer-lo: àdhuc els passadissos i les escales d'accés al saló eren atapeïts de dames elegants i de personatges coneguts en allò que en diuen el «tot Barcelona».

Penso parlar extensament, un cop estigui llest aquest cicle d'estudis sobre heroïnes de la novella francesa, de les conferències de Maurois. Però vull remarcar el *métier* d'aquest gran europeu, que li permet de suggerir al seu auditori que la seva lliçó és una pura improvisació damunt unes notes de referència, mentre repeteix exactament el text que, un parell de mesos abans, ha fet les delícies d'altres auditoris atents, a París *et ailleurs*.

La darrera novel·la de Mauriac

Davant l'èxit de curiositat i veritable interès que tenen els escriptors conferenciants, per què Conferència Club no fa venir, ultra Maurois, Duhamel i Romains, el gran novel·lista francès Mauriac? Seria una lliçó interessant per als nostres catòlics intransigents el contacte amb aquest gran realista que no tem, en les seves novelles, d'arribar al capdavall dels abismes del pecat i de la perversió. El seu darrer llibre, *Les Anges Noirs*, fa pensar una mica en aquell *Nœud de Vipères* que, pel meu gust, és l'obra mestra de François Mauriac. Hi ha també un tipus central d'home que s'encastella en el mal. Però amb tota la seva simpatia exterior, amb el seu aspecte angelical que li permet de cometre tants crims impunes, aquest Gabriel no arriba al cor del lector com el protagonista cruel i malgeniüt del *Nœud*. Mauriac, als antípodes d'un Giraudoux, distant en això àdhuc d'un Maurois o un Duhamel, no té la preocupació de la prosa artística. Té, això sí, la passió de l'home, amb tota la seva complexitat, amb les seves misèries i la seva capacitat de redempció. Una redempció que posa sempre una ampla faixa de claror en l'ombra espessa de les seves novelles, i que admeteu sense esforçar-vos, perquè l'autor la sap justificar i conduir lògicament com a conclusió de la seva novella.

Revistes i magazines

Cal assenyalar la qualitat insuperable del número de Nadal del *D'Ací i d'Allà*, que conté evocacions molt suggestives de la Barcelona vuitcentista, amb algunes de les ilustracions que Lola Anglada exposà, fa uns anys, a l'Arxiu Municipal de la Ciutat, i que caldria veure la manera d'editar amb el text adequat. En el mateix número hi ha reproduccions de gracioses litografies antigues d'indrets catalans, entre les quals destaquen les famoses de Laborde, i un record gràfic i literari del I Saló MIRADOR que aplegava en una enlluernadora exhibició un segle de retrat femení a Catalunya.

També fa de bon elogiar l'exemple de qualitat i persistència dels *Quaderns de Poesia*, que segueixen publicant uns fascicles ben interessants pel vers i la prosa que contenen.

Entre les revistes de l'estranger, que surten amb una profusió descoratjadora per a qui vol seguir-les una mica, vull remarcar el número de desembre de *Commune*, l'òrgan comunitzant de l'A. E. A. R. francesa. És una mesura prudent malfiar-se dels escriptors que es qualifiquen de revolucionaris: quan aquests es diuen Romains, Gide o Romain Rolland, us els podeu escoltar, tanmateix, amb la seguretat que no perdreu el temps. En aquest número, ultra uns articles d'aquests tres homes, hi ha — i això fa interessant la revista — els discursos que Malraux, Julien Benda i J. R. Bloch pronunciaren a la gran reunió de l'Associació Internacional d'Escriptors per a la Defensa de la Cultura, que tingué lloc el passat novembre a París.

R. T. M.

Els Llibres

J. M. Lòpez-Picó, *Epifania* (Altés). — **Bernat Artola,** *Terra* (Castelló). — **J. M. Boix i Selva,** *Angle* (Altés).

Bona part de la poesia de J. M. López-Picó ve centrada per l'esclat d'una festa qualsevol. Hi ha en això com el presentiment d'algunes coses més que dates de calendari distribuint a l'atzar al llarg de l'any commemoracions escaients. Com si el poeta observés una providència establint, amb justes correspondències de paisatge i clima, festes i més festes amb un rol definit i concret a complir. Hi ha encara, entorn d'una festa, acumulats i transmesos per generacions i generacions, bells motius, una força d'evocació suficient per tal de fer d'un dia alguna cosa més que un dia. Als poetes escau de desvetllar aquesta força adormida en el calendari. López-Picó s'hi ha aplicat amb un fervor del qual no n'és exclosa la seva fidelitat cristiana essencial que li permet d'arribar fins a la intimitat emotiva d'aquelles festes cabdals.

L'*Epifania* d'avui, que comença amb una invocació a Sant Josep que recorda antigues popularitats conreades solícitament, assaja de resumir amb decas llabs rimats en quartets, tot l'encanteri de la festa dels Reis, una de les més carregades de llum entre totes les del santoral. Poèticament, la substància d'aquests versos no ofereix al lector habitual de López-Picó cap novetat essencial. Un emportament, si és no és grandiloqüent, alterna amb evasions cap a una efusió i a una tendresa més estrictament líriques. Passen les imatges de la festa encerclades per un altre vol d'imatges que les decoren i les afecten amb originalitat. Es possible, com en qualsevol dels seus reculls lírics, d'assenyalar troballes:

Ningú no dorm. Hem obert la cortina
del tenderol de la nit; i val més
aquest desvetllament on s'endevina
el somni dels infants i dels rosers.

El poema, que viu constantment en una exaltació, s'acosta novament a la joia, tema car i escollit en les millors de les seves darreres provatures — en l'alt sentit de la paraula — poètiques. J. M. López-Picó s'acredita cada dia més, i passades anteriors etapes dubitatives o aturmentades, com el líric serè que ja reposa en una gran fermesa al capdavall inalterable.

* * *

Bernat Artola, autor d'*Elegies*, aferma amb el seu segon llibre de poesia, *Terra*, les seves millors qualitats i, al mateix temps, insinua i ressegueix també amb gràcia altres camins que vénen a enriquir la seva lírica. Potser vivim massa tancats — tot i que això sembli una paradoxa — en la nostra gran urbs. De no ésser així, no dubto que l'obra d'aquest poeta de terres valencianes seria tinguda més en compte. Ell retroba amb una notable originalitat els caires adés treballats del seu país. I així la seva poesia, tot lligant-se fredament amb la terra, s'aproxima a nosaltres per tal com parla d'una València que en tot temps, catalanescament, ens hem imaginat així.

Tot de paisatge i de dialectalismes verbals són aprofitats i llur gràcia transcendeix i esdevé alguna cosa més que curiositat local. Hi ha un tipus d'humor específicament valencià, i que de perdre's, es limitaria, en un caire almenys, el rostre polifacètic de la nostra literatura. Artola sap desgranar-lo — ara enclòs en ironies, ara en formes directes i despreocupades. Ell, que altrament és un poeta amb fugides cap a la línia metafísica a la manera d'Auziàs March del qual era, i és, sovint un dòcil glossador, sap fer reviure el més fresc doll popular. En el seu darrer llibre és en aquests moments quan ens interessa més. De la seva ironia maliciosa n'és una bella mostra aquest petit poema *El mariner*, escollit entre molts per donar un tast d'un dels seus aspectes més originals.

El mariner que perd l'ull a les ones
mirant la pesquera que no cria greix,
quan va a la ciutat es creu que les dones
són totes sirenes, mig dona i mig peix.

Fóra fàcil i agradable d'espigolar. Artola sobretot ha reeixit a donar-nos d'una manera franca, lliure de preocupacions, amb un concepte de la poesia en el moment de l'acte, més simple que el que les seves paraules del *Brancal* podrien fer sospitar, tot un clima, una vegetació, que ja té per a nosaltres l'encant de poder ésser involucrada en tota mena de fantasioses figuracions.

* * *

Un primer llibre de poesia jove i que tingui una qualitat com aquest *Angle* de J. M. Boix-Selva, pot empènyer el comentarista per uns pendents torbadors. El to primerenc, en cert sentit encara indiferenciat o no alliberat, permet de parlar més aviat que d'una poesia, de la poesia dels joves amb totes aquelles coses que els són fatalment comunes. Es convenient d'evadir aquest perill i de lliurar-se a rastrejar l'autèntica personalitat, difícil de destriar si voleu, entre tantes paraules que encara serven una ressonància d'alguna indefallent fidelitat. Altrament, fóra inútil de plànyer-se massa d'aquesta condició inherent a una jovenesa i de cercar vanament afirmacions categòriques en uns primers mots que haurán d'ésser, salvant comptades excepcions, tímids com escau al seny.

No cal, doncs, aturar-se massa a assenyalar influències, tot i que aquestes influències ens donaran la clau de futures posicions. En una nota breu com aquesta convé més de referir-se tot seguit al que de veritat es desplega. Aquests poemes més breus de Boix-Selva traeixen un innegable talent epigramàtic. Encara, una tendència a portar

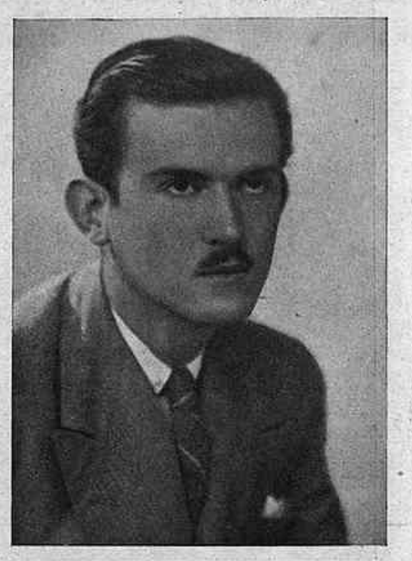

J. Boix Selva

la poesia cap al terreny més musical; a reduir, en resum, el fons de tot a una sensació auditiva. Treballats amb cura, els versos palesen una efusió de cristall i de rosa.

Qui s'atreveixi, però, com algú ha fet, de deduir d'aquesta primera, i m'atreveixo a dir forçada, concessió al joc, un desinterès pel que de més humà pugui tenir la poesia, oblida l'acció d'un reflexe que en aquest llibre de Boix-Selva no resta precisament massa amagat. Es lícit de parlar de timidesa. No, però, d'incapacitat o indiferència per certs temes. Una reacció contra fàcils i incontrolades vehemències en una poesia juvenil serà sempre prova d'un domini alliçonador. Es més difícil, i més útil, de reprimir-se. Sobretot, com en aquest cas, quan tot empeny precisament en una direcció contrària a la que assages. Precisament el llibre de Boix-Selva és sovint una coratjosa contradicció posada per un home d'esperit als caires més sobresortints del seu temperament. Jo no dubto que el poeta s'ha *obligat*. S'ha imposat unes condicions. M'avanço a dir, invocant àdhuc si cal l'amistat, que l'observació estricta, rigorosa, d'aquesta llei imposada, és el que permet d'esperar de Boix-Selva una obra perfecta, per la qual no li manca segurament vocació.

JOAN TEIXIDOR

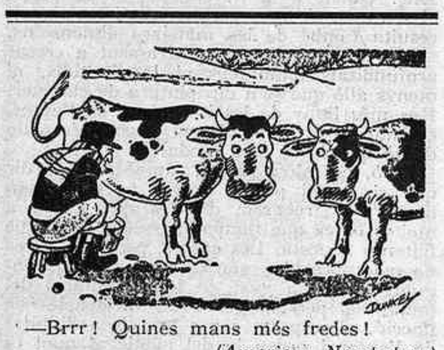

—Brrr! Quines mans més fredes!
(*American Newpapers*)

Les darreres novetats franceses
LLIBRERIA
Louis Bergé
Rambla del Centre, 19
Telèfon 23118
Kiosque Français
Rambla dels Estudis, 7
(Davant l'Acadèmia de Ciències)

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA
ANTONI MARTI
Màxima rapidesa ▫ Màxima qualitat
AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les Exposicions

J. V Solà Andreu

Solà Andreu, des del paisatge de Cervelló fins al retrat, passant per composicions de flors i bodegons, ha provat d'expressar-se, i la fortuna i les seves disposicions l'han acompanyat. No volent significar que en la resta no ens interessa, hem de remarcar la nostra preferència pel seu paisatge. La paleta del pintor, que s'obre pas a través de

J. V. Solà-Andreu — Paisatge de Cervelló

la diversitat dels tons calents i els grisos satinats de les oliveres, s'adapta perfectament a l'ordre paisatgístic, en el qual reix esplèndidament, denotant un pas endavant molt ferm respecte a l'exposició de l'any anterior.

Marquès-Puig

El delit composicionista de l'expositor de la Sala Busquets ha topat novament amb

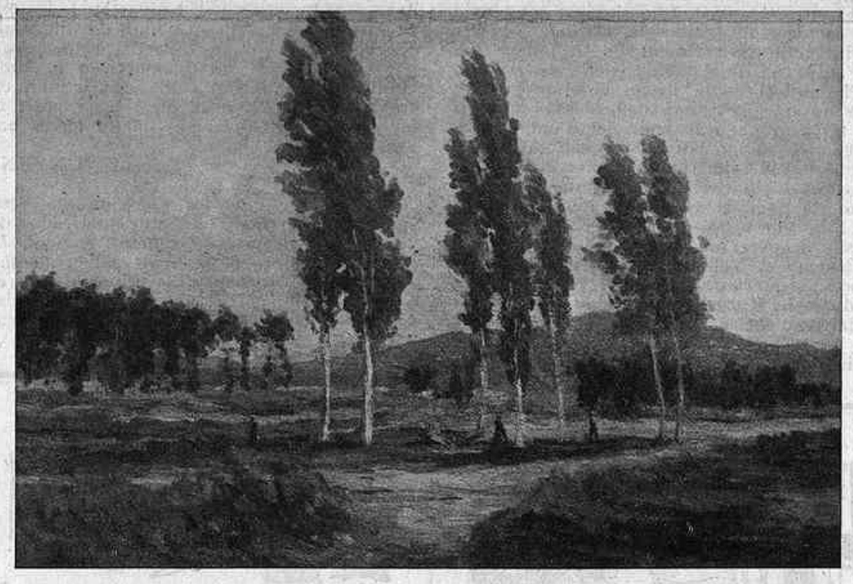

Díaz-Costa — Pollancres

el seu escull característic; un complex d'inequilibri, de desenfocament... Marquès-Puig, la traça i condicions de pintor del qual s'observen en teles revestides de senzillesa i de poca preocupació per l'immens, pel literari i pel mitològic, troba en aquest darrer procedir una barrera que obliga a dividir la seva exposició en dues cares. La del pintor superficial (*L'abisme, Les fugides a Egipte, El tramvia, El son de Venus*) i la del pintor fresc, de les gràcils figures i les perfectes escenes de bodegons i els formidables dibuixos a la mina de plom. Particularment en aquests darrers Marquès-Puig assoleix resultats d'un equilibri tan decisiu i d'una tècnica tan reeixida que fan pensar en el que la seva pintura pot esdevenir el dia que l'autor es situï en un altre pla en matèria de composició.

Díaz-Costa

No ha canviat res d'important en la personalitat de Díaz-Costa, expositor a la Sala Renart. Continua amb els frens posats a l'ímpetu primitiu que feren témer en un moment donat que la seva pintura emprenia decididament un camí que l'havia de dur cap a un carrer sense sortida, donades les seves especials facultats.

El bo del pintor és que ha sabut, gairebé del tot, refer-se del xoc que li ocasionà el canvi indicat. Díaz-Costa no és ben bé un jove apte per a transcriure del paisatge la seva part poètica. Crèiem que en la pintura moderna hi tindria el rol del barroc i de l'instintiu. Però, ja ho hem anat recalcant, ha tingut la necessitat espiritual de refinar-se, de fer entrar en joc una emoció sentimental, gairebé lírica...

En les primeres manifestacions portades a cap amb aquell vestit nou, Díaz-Costa no en sortí massa airós. La seva voluntat, però, i indiscutiblement també el solc d'un procés moral en augment, han fet que avui aquesta pintura comenci de poder-se aparellar amb la dels seus començos. Cal remarcar de la present exposició *Pollancres, La Moguda* i *Jardi*.

Saràbia

En retrobar-nos novament amb aquest pintor constatem un avanç notable. Tan notable, que estem convençuts que Saràbia, tècnicament, no anirà gaire més enllà dels encerts que poden catalogar-se en la seva exposició de la Sala Barcino. Aquest pintor, però, té un defecte. No troba un centre de gravetat al volt del qual transcórrer amb constància. Va oscillant sensiblement deixant arreu signes de bona paleta i de bon paisatgista, però no mostrant mai aquell acord a què deu arribar un mateix. Un altre defecte a remarcar és la manca de ductilitat, el no poder expressar-se amb el cantell tallant d'una sensibilitat depurada, amb la qual les seves figures guanyarien molt de terreny. Ja hem dit, pel que es refereix a les teles de paisatge, que, en general, la producció exposada és bona.

Eugen Schmid

La típica reacció del pintor del Nord davant els nostres models queda meravellosament explicada en l'exposició que aquest artista ha inaugurat a la sala de la Catalònia. Recerca implacable de l'expressió, del constructivisme. No arribant-hi amb les ales naturals cedides per la connacionalitat, es posa a tribut la teoria de l'escola a la qual es pertany. Així, la pintura que surt a flot manifesta una cosa desnaturalitzada de la qual podem apreciar-ho tot, menys aquest objectiu tan important que s'anomena la realitat. Eugen Schmid recau en aquesta espècie. No obstant, no volem deixar de remarcar la seva gran força i temperament, posats de manifest en la generalitat de l'exposició, en els olis i en els gravats a la fusta.

Miserachs

Al Casal de les Comarques de la nostra ciutat s'ha recollit l'obra caricaturística d'aquest dibuixant igualadí que mostra una extensa col·lecció de petites obres. Una caricatura de tipus punyent, elevada al màximum del sintetisme i fabricada amb un seguit d'elements propis que li atorguen una excellent qualitat d'original, gairebé sempre acompanyada de l'èxit de la semblança.

M.ª L. Daza

L'expositora de l'altra sala de la Galeria Barcino realitza una exhibició, numèricament important, definidora del que en termes vagues pot entendre's per la cultura pictòrica de la dona artista que no s'ha sabut emancipar de les regles aconsellades des del col·legi. M.ª L. Daza, doncs, exposa un seguit de teles, medalles indiscutibles de fi de curs, a les quals manca el nervi de les idees pròpies. Molt regular en tots els aspectes tècnics, molt formulàriament perfecte, no aconsegueix l'interès del personal ni la gràcia d'una inspiració sensible.

ENRIC F. GUAL

PROJECTOR

Notiçiari

Organitzada pel Círcol Artístic, té lloc aquesta quinzena una exposició d'acadèmies del pintor Gimeno, que daten de l'època de la fundació del Círcol.

Els productes d'aquesta exposició són destinats a la fosa en bronze del retrat del pintor Gimeno, obra del seu fill Martí.

* * *

En aquest any 1936, entre altres commemoracions, es compleixen tres-cents anys de la naixença de tres pintors: Adriaen Van de Velde, Melchior Hondecœter i Charles de La Fosse.

Van de Velde, fill d'Amsterdam, a catorze anys ja gravava aiguaforts i a setze començava a pintar animals i paisatges. Després, demanà al seu condeixeble Wouwerman que li ensenyés de fer figura.

Hondecœter, d'Utrecht, començà vivint d'una manera edificant i piadosa. Però després, casat amb una mala dona que tenia unes germanes com ella, es dedicà a la beguda. Almenys aquesta és la llegenda, probablement exagerada.

Especialitzat en la pintura d'ocells, es diu que havia ensinistrat un gall a fer-li de model, de tal manera que la bèstia era capaç de passar hores quieta al costat del cavallet i en la posició que requeria el pintor.

Charles de La Fosse, de París, viatjà per Itàlia; de tornada al seu país, però, es sentí seduït pels flamencs. Treballà a Versailles, decorà la cúpula dels Invàlids i l'hotel de Crozat, i, a Londres, el palau que s'acabava de fer construir lord Montagu. S'ha dit que La Fosse havia estat, per les reminiscències de la seva obra, deixeble de Rafael, Correggio, Ticià, Veronès, Rubens i Van Dyck.

Galeries d'Art

SYRA
PRESENTS D'ART I QUALITAT
BODES, FESTES ONOMÀTIQUES, BATEIGS, ETC.
PERE NUBIOLA (pintura)
JOAN COMELERAN (dibuixos)
Exposició-venda d'una col·lecció de pintura de joves mestres catalans
Inauguració dissabte dia 8
Diputació, 262 Telèfon 18710

BUSQUETS
MOBLES
OBJECTES D'ART I DE FANTASIA
MARQUES-PUIG (pintura)
J. ROVIRA (pintura)
Passeig de Gràcia, 36

SALA PARÉS
EXPOSICIÓ I VENDA D'ANTIGUITATS
FRANCESC D'A PLANAS DORIA (pintura)
Inauguració dissabte dia 8

SALA GASPAR
Consell de Cent, 323
(entre Rambla de Catalunya i Balmes)
MARCS - GRAVATS - MIRALLS I MOTLLURES
I. MENSA-SALAS (pintura)
J. PUJOL (pintura)
Inauguració dissabte dia 8

La Pinacoteca
MARCS I GRAVATS
EXPOSICIÓ
JOSEP VENTOSA (pintura)
Inauguració dissabte dia 8
Passeig de Gràcia, 34

SALA BARCINO
V. GARCIA SIMÓN
MARCS, GRAVATS, MOTLLURES
M.ª LUISA DAZA (pintures i dibuixos)
SARABIA (pintura)
Passeig de Gràcia, 19. Tel. 15677

Primitius flamencs

i III (*)

Darrera la mort de Van der Meire (1512?), de Jérôme Bosch (1518), de Gérard David (1523), de Patinir (1524) i de Metsys (1530), l'art de Flandes travessa un breu parèntesi de calma, com si volgués pendre alè i meditar en repòs abans d'entrar en la important i perillosa crisi de creixença que l'espera a un tombant del camí.

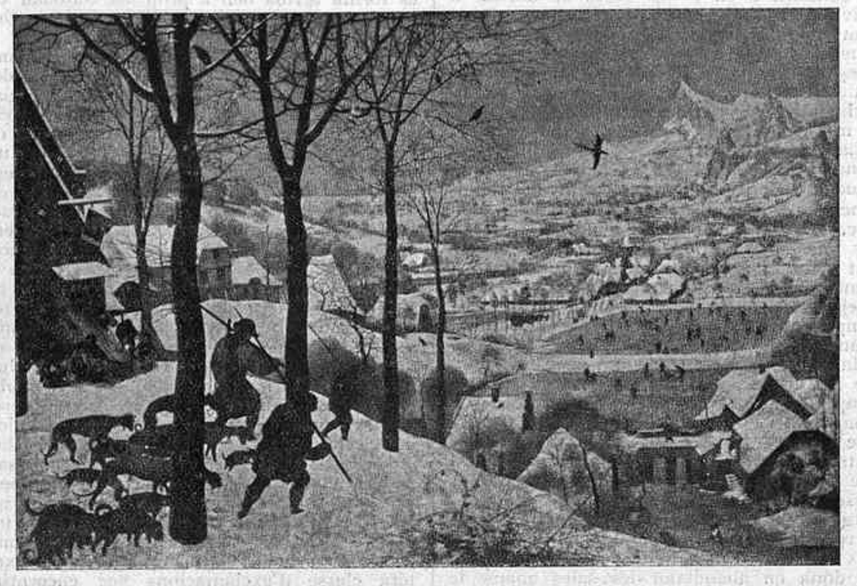

Bruegel — L'Hivern

A mesura que avançava el segle XVI, la ciutat d'Anvers adquiria condicions i aspecte de capital de primer rengle en el mapa europeu. Per mar i per terra hi ha un tràfic extraordinari de mercaderies de tots els països i de les llunyanes colònies espanyoles i portugueses. Es treballa activament en tota mena d'indústries, implantant-s'hi fins les més rares i precioses de terres forasteres. S'edifica una Borsa monumental que esdevé el nucli financer de tot el centre d'Europa. En presenciar aquesta embranzida, Marino Cavalli, ambaixador venecià, exclama apesarat: «Venècia ha quedat enrera!» Paral·lelament a l'actiu formigueig assedegat d'opulència, floreixen les ambicions d'ennoblim ent espiritual. Es desenrotlla el gust de la poesia, l'afició als cursos retòrics i a l'art dramàtic. Es fan meravelles d'art aplicat. Apareix el primer inici periodístic dels Països Baixos i potser del món, la *Courante*; amb el seu ingenu subtítol sentenciant: «El temps ens instruirà». A mig segle, dels cent-vint mil habitants de la capital tres-cents seixanta exerceixen la pintura i l'escultura. Hi neixen els Van Clève, els De Vos, els Bril, els Momper, els Floris, els Van Noort; Lambert Lombart va a fer-hi l'aprenentatge; Jean Mostert, Pieter Brugel, Goltzius, Otho Vaenius, Key, hi arriben de les províncies del nord i s'hi estableixen; Patinir, Gossaert, Pourbus, Antoni Mor, van a acabar-hi llur carrera i a deixar-hi llurs despulles. Dürer, Holbein, Lluc de Leyde, Erasme, la visiten i hi són hostes festejats i afalagats. En fi, tot era a punt perquè esclatés l'exuberant floració d'un petit gran país estimat dels déus. Però els déus es van endormiscar una estona i, aprofitant l'avinentesa, el llop va estar a punt de menjar-s'ho tot.

* * *

Dues fatals circumstàncies foren l'esca del pecat. En primer lloc, el govern despòtic de Felip II i les lluites que se'n derivaren obrien un greu esvoranc a la prosperitat material i, de contracop, a l'ascensió cultural i artística nodrida al seu escalf. D'altra banda, la puixança del Renaixement italià guanya a poc a poc terreny en tot el món civilitzat i aviat els artistes d'arreu són incapaços de resistir el cant de sirena que els crida des de les ribes de l'Arno i del Tíber. Flandes també sofreix, de mica en mica, la poderosa absorció. Un dels seus darrers pintors gòtics, Jean Gossaert, conegut correntment per Mabuse, és el primer que marxa cap a enrolar-se sota el sol que brilla al sud. Darrera seu hi aniran d'altres i d'altres fins a produir una singular barreja, a grans i a petites dosis, de cultura italiana i de germanisme persistent; de llengua estrangera articulada amb un accent local inesborrable. Les imatges s'engrandeixen; les composicions es fan més agrupades i mogudes; la fantasia fecunda els mites i el pintoresc es conjuga amb la història; el clarobscur va imposant-se; la perspectiva esdevé carcassa imprescindible; les figures arxivestides, abillades sempre segons les modes locals, es van posant a la fresca car, com ha fet remarcar Berenson, la interpretació del nu fou una redescoberta essencialment italiana. I la invasió abassegadora metamorfoseja l'escola entera, trasbalsa Bruges, Gand, Malines, Lieja, Brusselles, Anvers... Sobretot la gran i florent Anvers que, des de l'aparició de Quentin Metsys, era la ciutat destinada a recollir el ceptre espiritual caigut de les mans exhaustes de Bruges, l'antiga i brillant capital de Felip el Bo. En el moment de culminar amb Rubens l'art nacional, la victòria italiana era absoluta; i hauria arribat a eliminar el més íntim i el més saborós del caràcter racial si no hagués sorgit la sòlida muralla que se li oposà en terra holandesa.

Aquesta invasió forastera, realitzada principalment a l'ombra de les confraries «romanistes» o corporacions d'artistes que havien visitat Roma (la d'Anvers subsistí durant més de dos segles), no va pas conquistar les seves posicions sense vèncer abans l'obstinada oposició dels que lluitaven per la puresa de la tradició autóctona. On la resistència es féu més tossuda fou entre els retratistes, els quals, seguint l'exemple d'Holbein a Suïssa i a Anglaterra, restaren més temps que els altres al marge dels nous corrents, persistint en l'auster verisme tradicional. En diferents camps, cooperaven a la contraofensiva un feix de noms modestos i abnegats, com Pierre Pourbus, Van Clève, els Van Koninxloo; però, per a fer-la eficaç, calia l'acció d'un ésser extraordinari, d'un geni autèntic. I aquest aparegué encarnat en un home armat d'un sòlid optimisme i ple de saba popular: Pieter Bruegel el Vell, distingit, també, amb els sobrenoms de *Le Drôle* i «el dels Pagesos». D'aquest parlarem amb una certa extensió en l'article d'avui, darrer de la sèrie.

Fort i genial, plantat al bell mig del camí que va de Van Eyck a Rubens, Bruegel representa l'eix sobre el qual descansa el més sà de tot l'art clàssic de Flandes. Si difícil és de precisar exactament la frontera que separa el primitivisme de la maduresa, la fita indicant on acaben les penalitats dels que cerquen i sembren i comencen els goigs dels que troben i recullen els fruits, difícil és, en aquest cas, de dir si caldria situar l'obra bruegeliana a l'una o a l'altra banda de la ratlla. Amb algunes innegables reminiscències gòtiques i, ensems, amb facetes que ja semblen apuntar el barroquisme, la deliciosa personalitat del pintor dels camperols no pot admetre encasellats rígids i, tot al més, podem considerar-lo encamallant al límit extrem del clos primitivista.

A través de Bruegel, podem perfectament imaginar el que hauria pogut ésser el Renaixement en l'art flamenc si aquest s'hagués mantingut fidel a ell mateix; que és com dir orientant l'atmosfera humanista novament creada no pas cap a la resurrecció, imitant Itàlia, dels atributs de l'antiguitat clàssica, sinó enfocant-la exclusivament vers la re-creació — aprofitant la caducitat del depriment misticisme medieval — del sentit terrenal del goig de viure adaptat al marc creat per les característiques ètniques. Bruegel va anar a Itàlia, és clar, com tots els altres, però aquest viatge no va pas fer-li repudiar les arrels nadiues. Acomplí plenament les promeses avançades per les creacions d'Henri Bles; estructurà la importància del paisatge insinuat en Patinir; amplificà amb gran volada la pintura de gènere o costumista iniciada incipientment per Metsys. Ara que, la seva filiació més real i directa cal anar a cercar-la en Jérôme Bosch; qui sap si, en part, per motius de fenomenisme etnològic, car tots dos eren fills i emigrats del Limburg holandès, al nord de l'antic Brabant. Però, per bé que Bosch, a cavall d'una fantasia esbojarrada, desertà sovint els temes místics típics del seu temps, les seves visions profanes duen la marca d'una mena d'obsessió supersticiosa envers les llegendes terrorífiques i les ciències ocultes i, sovint, traspuen l'angoixa del sant temor als càstigs de la Inquisició, a les penes eternes de l'infern i a les transitòries del purgatori. Per a Bruegel, en canvi, aquest ordre de sentiments ja no val. Quan sembla aparèixer, accidentalment, en alguna de les seves obres, com *Margot la Rabiosa*, és que, per un moment, la suggestió de Bosch n'ha fet un gra de massa. Reduït a ell mateix, Bruegel és, com Rabelais, un neopagà de cap a peus, bon vividor, que clava els ulls ben endins del món material que el volta amb un esperit mofeta i entendrit alhora. Estima els espectacles xocants, els costums virolats, les facècies de la *kermesse* i les escenes grasses dels pagesos quan fan gresca — afeccionat per una forma d'inspiració que, sota característiques temperamentals molt diverses, retrobaríem en Jacques Callot, en Chardin i en Goya. Així, es comprèn que, al marge del valor estrictament artístic, l'obra de Bruegel contingui una riquesa anecdòtica i documental extraordinària. La llàstima és que els esperits tancats o superficials hagin estat principalment atrets per aquest aspecte, que és l'accidental, en perjudici de la vàlua fonamental de l'artista.

ALBERT JUNYENT

(*Continua a la pàgina següent*)

(*) Vegi's MIRADOR, n.os 357 i 359.

GUTENBERG, S. A.
Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques
Nàpols, 215 - Telèfon 55723
BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006

ENTRE EL JAZZ HOT I LA MODEL

El sense feina de saló

(*Ve de la pàgina 2*)

N'existeix una colla que, conscients del que costa arreplegar una moneda de cinc pessetes, tot i restar en la més absoluta inactivitat, han creat una mena de, diguemne, cooperativa, per tal de fer un fons comú amb tot allò que s'arreplegui. La idea bàsica de la colla és que tot home al mig del carrer pot subsistir mitjançant una quantitat oscil·lable entre dos rals i setanta-cinc cèntims diaris! Cal, però, saber viure sense gaires pretensions ni ansiejar massa comoditats. Els components de la cooperativa han provat i constatat que d'aquella quantitat ben administrada en poden treure un aliment mínim de qualsevol cosa, aixopluc en els bancs de les places públiques en temps de bonança o en certes cases de dormir a l'hivern, i l'adquisició diària i en comú d'un exemplar de *La Vanguardia* per a l'ús general de tots. La utilitat del diari és manifesta: anuncis de demandes de personal, noticiari del que passa i altres usos secundaris de tot paper imprès l'actualitat del qual es marceixi a les vint-i-quatre hores.

La Cooperativa, sense assolir aquella esplendor que caldria per a considerar-la una solució definitiva dintre el ram de l'indigència més o menys voluntària, marxa. Són cinc. L'abastament de propines en les feines més extraordinàries, barrejades i sovint inconfessables, produeix la quantitat esmentada gairebé diàriament. Fins es prorrateja amb certa honradesa, ja que cada component s'ha convertit de fet i automàticament en investigador d'allò que recull cada un dels altres. Com que es troben sempre als mateixos llocs, o bé en el lloc de sempre, que és el carrer, se'ls fa difícil amagar els guanys, i com sigui que entre cinc sempre hi cau alguna cosa, sia per la troballa d'un amic en una altra situació que la llur, al qual manlleven unes quantes pessetes, sia per anar a portar l'equipatge o els *refajos* d'una artista d'un concert a l'altre, o venent tiquets de sortida dels entreactes dels teatres de la gent que els dóna en abandonar les sales abans de la fi dels espectacles, els membres de la colla poden anar esperant millors temps tot i la descoratjadora misèria que arrosseguen.

Els nostre amic en formà part, però se'n veié foragitat per haver acceptat d'un amic la invitació de menjar alguna cosa en lloc d'haver demanat el diner líquid. Dels profitosos mètodes de la cooperativa en conservà, però, un d'una gran utilitat, i fou el de la compra diària d'un exemplar de *La Vanguardia* o bé de llegir-la, fos on fos.

Els anuncis donaven contínuament una sèrie d'indicacions d'allà on es podia obtenir alguna feina, i entre tantes demandes, era possible que en pogués pescar alguna. Ell creia més en els anuncis del diari que en aquell llibre que havia comprat i en el qual esmerçà els darrers rals que li quedaven quan perdé la feina. El llibre es titulava: «*¿Quiere usted triunfar en la vida? El éxito al alcance de todos*». Un dia, passejant el pessimisme per Santa Madrona, el descobrí tot empolsat en les barraques dels llibreters d'ocasió. El llibre en el qual havia xifrat les darreres esperances i que li havia semblant un talismà de l'esdevenidor, li ocupà molts matins en els bancs de la plaça Macià i del parc de la Ciutadella, i acabà decebent-lo. No hi havia fórmules concretes. L'èxit no és una cosa que es pogués elaborar com un pastís de farina i ou. No hi havia receptes. Aquell llibre era una nullitat.

En canvi un bon matí, en aquell diari hi trobà un anunci d'una empresa cinematogràfica domiciliada a la Rambla de Santa Mònica, en el lloc que ocupà, en altre temps, una galeria fotogràfica molt antiga i coneguda. Allò era la seva oportunitat. Demanaven nous valors per al cinema. Al noi li va faltar temps per anar-hi amb una colecció de «photomatons» que guardava com un joiell de la seva fotogènia. Allà dalt, en una sala convenientment decorada amb un aparell de presa de vistes i unes quantes fotos dels estels en voga, un senyor amb aires de descobridor d'estrelles li digué: «Sap, jove, que els seus rètrats, m'agraden molt?». Total: Que el conegut avançament en metàl·lic per a despeses de proves i inscripció, el féu amb una papereta d'empenyorament que encara li quedava i que el gran film que anaven a rodar, segons li digueren, es féu fonedís junt amb les ilusions.

Un altre dia llegí l'anunci que en uns estudis a Montjuïc, volien figurants per a un film. En fi, allò semblava seriós. Anava a poder «fer cine». L'hora de recepció dels aspirants era a les vuit del matí. Com que en aquella època era l'estiu i ja feia dies que dormia en el bancs de la plaça de Catalunya, se n'anà a dormir en un recó de la porta del mateix estudi per tal d'ésser el primer i no errar el cop. Els que arribaren al matí fresquets com una rosa el trobaren dormint, entraren, foren examinats i sortiren. L'altre encara dormia. Quan es despertà del somni meravellós en el firmament de Hollywood, de cotxes de dotze cilindres, de *bungalows* de luxe i de tot un harem cinematogràfic conquerit, havia fet tard.

Era un home de mala sort. La seva il·lusió pel cinema el portà un dia a fer cua al davant d'una empresa de publicitat. En el diari dels anuncis havia llegit que es necessitava gent jove i ben plantada per a fer el reclam d'un film. Reclam? Potser el filmarien. Catàstrofe! L'anunci esmentat era per trobar mitja dotzena de *cruzados*, els quals, abillats de guerrer medieval, cuirassa de cartó i llances a la mà, havien de recórrer els carrers cèntrics en fila índia, fent parada de tant en tant i exclamant tots a una: ¡*Adelante, Dios lo quiere*!

L'anunci d'aquesta mena de treball deuria ésser grat als sense feina, car la cua que es formà arribà ben a prop del centenar de persones. Talment el veritable exèrcit de Godefroy de Bouillon, duc de Lorena!

Tot fent cua es trobà amb un ex-company que havia penjat els hàbits d'aspirant i decididament es dedicava a aquesta especialitat. Aleshores s'assabentà que hi havia molta feina d'ençà que les distribuïdores de films organitzaven cada dos per tres un *acontecimiento social* a base de la presentació de qualsevol innocentíssim ou ferrat en forma de cinta cinematogràfica, deu pessetes el seient, comentari radiofònic a l'entrada i algun que altre obsequi de turronaire o vinater...

A les portes de les cases encarregades de la publicitat dels films hi havia tantes empentes com a l'entrada dels estudis de Montjuïc. Les coses s'havien posat d'una manera que per fer de *lancero bengalí* hi havia hagut una espurna d'alteració d'ordre públic entre els aspirants a comparsa. A part, però, dels personatges-reclam extrets del celluloide, el seu amic havia fet de Ku Klux Klan i de Rei Mago per anunciar una casa saldadora de retalls i una altra de joguines. En fi, el sistema ja tenia imitadors, com totes les idees lluminoses del país, i era ple de possibilitats. Llàstima que tot passant pels carrers hom estigués obligat a encaixar tota classe d'exclamacions poc encoratjadores: «I ara! On va aquest ximple?...» «Valga'm Déu. El que s'ha d'arribar a fer per guanyar-se les garrofes!...» «I quins dallonses...!» Va, totes les feines tenen la seva cosa. L'amic del nostre protagonista s'aconsolava dient que la perfecció no existia.

Descartat el cinema, li quedava l'altra afició forta: el ball. Però això del ball està d'allò més malament. Els dancings ja no donen places de «rompe-hielos», o sigui el ballarí encarregat d'iniciar la dansa i facilitar la sortida a la pista dels altres, els quals, per timidesa o excessiva correcció, no volen ésser mai els primers. Les parelles de ball d'exhibició també gairebé havien desaparegut per falta de contractes als casinos recreatius i sales de ball diumengeres. Parella? Ja tenia en vista dues *taxi-girls* flexibles com un vímet i lleugeres com una ploma. Feina hi hagués. Del bar n'havien sortit bones parelles de noms anglo-catalans: «Quimeta and Boby», «Greta and Piulacs». Però la crisi de la vida de nit a Barcelona no permetia res d'això.

Abans, almenys un cop a l'any, com a mínimum, hi havia a Barcelona, a Madrid i a algun altre lloc de la Península aquell espectacle tan estrany que en deien el *Marathon de la Dansa*, importat a Espanya per aquell benaventurat baró el nom del qual ens ha fugit de la memòria que es dedicava a organitzar grans negocis i grans espectacles de qualsevol cosa que fossin. Amb el campionat de resistència aquell promotor donà volts i volts a la península fins que, a Barcelona, del darrer Marathon va anar a parar a la presó. La fi d'aquell Strauss de bisuteria produí consternació al bar de la gramola. Ja no hi hauria més *bolos* a Madrid, a Saragossa, a Sevilla...

En aquella època els campionats de ball es succeïen. Al bar, els agents del promotor o bé els seus imitadors, puix també en sortí algun, hi arribaven amb un formulari a la mà i asseguts en una taula l'omplien amb els cognoms i dades dels concursants reclutats entre els amateurs de ball, habituals del lloc. Els agents artístics del carrer Nou, que eren els que s'encarregaven de la feina preparatòria, arribaven al bar amb aquella anèmia vitalícia i aquella cara de fitxa antropomètrica característica del ram, i amb aquell color trencat, fora de gamma, dels *tocaores* d'òpera flamenca quan surten a l'escenari arrossegant una cadira amb una mà i sostenint amb l'altra la guitarra. «*A ver* — deien —, *su nombre familiar y de cartel?*» El nom responia al nom de pila i pel que feia al de cartell, després d'una pausa i de rumiar un xic, etzibava: «*Mire, póngamelo usted mismo, pero que sea en inglés*». Aleshores els preguntava si tenien parella i roba — com a mínimum exigien pantalon blanc i samarreta esport — i si tenien número d'atracció, a la qual cosa contestaven valoritzant al màximum en mots el que sabien fer: *Baile apache, el tango gaucho de fantasía*, i fins hi havia qui deia: *Malabarista con platos de cartón*, o bé: *Contorsionista*.

Tot això havia animat el bar en altre temps. La crisi de la vida de nit a Barcelona havia convertit els ballarins en desesperançats sense feina. Avui l'afecció comuna del jazz hot els reunia al mateix lloc. Pel que fa al nostre home, els temps havien arribat a una duresa extrema. La subsistència a base de clac amb consumació. I l'aixopluc... a partir de les nou del matí en certes subhastes públiques, on es poden fer aprofundides becaines en un seient, mentre un venedor dalt d'un empostissat s'esgargamella i ofereix llençols, despertadors, elàstics, catifes perses i tota classe d'objectes variats.

Ni el cinema. Ni el ball. El protagonista d'aquesta història havia començat a compendre que somiava. Potser una tasca no tan florida d'illusions i de deliris seria més pràctica i utilitària. I, vetací que als voltants del bar de la gramola li oferiren una feina a la comissió. Feina com ell volia. Reposada i neta. Era una agència de collocacions de servei domèstic, amb una pensió anexionada per a noies que vénen a servir a Barcelona, on no tenen parents, i cerquen plaça. La feina consistia a anar a les estacions com els enviats dels hotels, fondes i pensions, per tal de veure si arribava alguna noia desorientada. Aleshores una tarja de l'agència *La Diligente*, per exemple, i la propaganda de la pensió familiar havia d'entrar en joc. A la pensió no li cobrarien res fins que estigués collocada i comencés a guanyar alguna cosa. Mentrestant estaria ben atesa com si estigués entre els seus.

Feina no massa fàcil, en fi. Però la comissió, tot i ésser petita, no feia de mal guanyar assegut tothora esperant arribar els trens.

Animat de la millor bona fe, el sense feina s'encaminà dies i més dies a l'estació de França. Veié arribar trens i més trens. Ningú no li semblà allò que cercava. Alguna pageseta del Maresme potser, però no s'atreví. Les targes es perderen en altres casos en els quals gosà. Totes les noies venien acompanyades i amb cara d'haver estat a Barcelona moltes vegades.

La mateixa agència li recomanà que canviés d'estació. Al Nord, per exemple, arribava gent de molt més lluny, que no havien estat mai ací. Allà, segurament, en trobaria més sovint.

El noi, esperançat novament, anà a matar moltes estones en aquells bancs de davant les portes d'arribada de l'estació del Nord. Adhuc féu la coneixença d'algun conductor d'òmnibus d'hotel i arribà a lligar amistat amb una persona bastant ben vestida que sovintejava gairebé a totes les arribades. El primer dia cregué que es tractava d'algun familiar d'un viatger d'aquells que no diuen el tren en què han d'arribar i hom els espera a totes hores per a quedar bé. El segon dia, aquell senyor, que portava un anell d'or força voluminós al dit petit de la mà dreta, també hi era. Arribava molt just i treia sovint un rellotge per confrontar l'hora, el qual rellotge penjava d'una cadena molt massissa també daurada.

Al cap d'uns quants dies de veure's al mateix lloc i a les mateixes hores, començaren a saludar-se, a parlar dels retards dels trens, del temps, i d'altres coses. Era un home simpàtic. Parlava un català de València quan li venia a tomb, però amb preferència contestava en castellà.

Més endavant, aquell senyor de l'anell d'or al dit petit ja el convidava a fumar els dies que arribava un xic abans que els trens. De mica en mica llur coneixença augmentà a força de canvis d'impressions sobre la bonança del temps, els horaris i les tarifes, i les declaracions espontànies de llurs països d'origen, edat, estats civils i feina...

Aquell senyor de la cadena i rellotge d'or, que preguntava més que no deia, l'interrogà sobre la seva ocupació a les arribades dels trens i l'ex-cambrer del carrer Nou li donà una targeta; l'altre l'agafà i la llegí tot fent un gest de sorpresa. A continuació li digué:

—*¿Ojeo, verdad? Conozco la agencia. Es la del «Portugués». ¿Hizo ya alguna cosa?*

I com li contestés que no, que encara no s'havia estrenat, l'home de la cadena daurada s'hi atansà, l'agafà per una solapa i li digué a cau d'orella:

—*Es mejor lo mío y menos peligroso. Le hablo por experiencia. Yo, con las misas y los funerales me saco una buena cantidad cada año. Eso es mejor. Créalo usted.*

El sense feina de saló quedà com de pedra.

J. E. BARTRINA

El nou dependent de la farmàcia. — De què és aquest pot?

L'apotecari. — D'aigua. La fem servir quan la recepta del metge no es pot llegir.

(*Weekly Telegraph*)

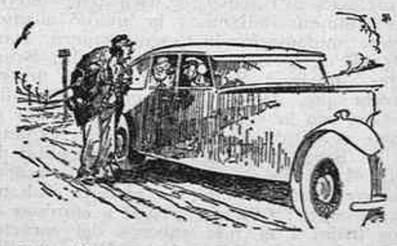

—El millor camí per anar a T***?... Ui, que és de mal explicar! Serà millor que pugi al costat del xofer.

(*Weekly Telegraph*)

Primitius flamencs

(*Ve de la pàgina anterior*)

En efecte, els motius que acabem d'apuntar poden tenir un gran interès pel que fa a la comprensió de l'home i del medi on vivia (1), però aquest interès serà purament relatiu en referir-nos exclusivament al pintor. Precisament, un dels grans mèrits de Bruegel, és el d'haver demostrat que el pintoresc més exacerbat pot ésser, el mateix que l'antipintoresc, profundament pictòric. Tot depèn, a fi de comptes, de si el que l'interpreta és o no un pintor de raça. I vetaquí una excellent lliçó pels que ara volen perdre el temps discutint si cal o no «retornar a l'assumpte».

Dintre l'ofici i el concepte, Bruegel és el primer flamenc que fa pintura en un sentit totalitari. En ell no resta res, o gairebé res, de l'iluminador; a desgrat que, a primera vista, algunes de les seves formes apareixen com acolorides a tons plans i sencers, de tan subtil com és llur complex cromatisme. Estima, certament, el detall, però mai no oblida de supeditar-lo en absolut al conjunt de l'obra. Especula intel·ligentment amb les mil qualitats de la matèria obtingudes amb el joc imponderable del pinzell. Coneix a la perfecció els recursos de la perspectiva aèria mitjançant delicadíssimes gradacions del que en pintura s'anomenen «valors»; arribant, en aquest aspecte, a resultats d'un virtuosisme excepcional, com el del paisatge que fa el fons de *La garsa sobre la forca*. En l'execució, la primera característica de Bruegel és l'audàcia — una audàcia conscient, sapientíssima, i, per tant, de bona llei; o sigui al pol oposat de la dels que avui la confonen massa sovint amb l'atreviment de la ignorància. Es agosarat en el dibuix, net i cenyit, que fa la síntesi de la forma i del moviment, que no desconeix cap delicadesa i que, si no té la gràcia i la finor del d'un florentí, el guanya en intensitat i precisió. Agosarat, també, en el colorisme, ajustant acords dificilíssims o llançant-se a sembrar una multitud de pagesos vestits de negre intens i de roig viu sobre el fons gris d'un camí polsós o sobre un pla de neu immaculada.

Bruegel el Vell moria a Brusselles l'any 1569, als quaranta-tres anys. Vuit anys més tard neixia Rubens, predestinat a consagrar definitivament el triomf italià. Però, a despit de la brevetat d'una carrera el període actiu de la qual abasta poc més d'una dècada, la categoria de l'obra del *Drôle* és tan elevada que ella sola domina tot el segle XVI flamenc i el redimeix dels mestissatges.

Pieter Bruegel deixà dos infants, Pere i Joan, destinats tots dos a adoptar la professió paterna en heretar una parcel·la del seu talent. Els deien Breughel d'Enfer i Breughel de Velours. D'aquests dos plançons n'eixí un estol de Breughels pintors, constituint una d'aquelles nodrides dinasties artístiques que solien perpetuar-se a Flandes. Hom hi compta no menys de dotze professionals de la paleta, els tres darrers dels quals es troben a Itàlia a començaments del XVIII. Cap de la colla, però, no podrà mesurar-se ni de lluny amb llur il·lustre progenitor. Fins s'establirà l'habitud d'ortografiar «Bruegel» per a ell tot sol, diferenciant-lo bé de tots els altres Breughel.

En cloure l'elisi dels primitius, el pintor d'*El pastor fugint del llop* es caracteritzava com al darrer artista netament flamenc. En el moment de l'eclosió exuberant del XVII, no cerquem pas la seva herència ni en Rubens, ni en Jordaens, ni en Van Dyck. En tot cas, potser caldria destriar-ne una part en els pintors «de gènere» del mateix segle, com el disbauxat Brouwer i, sobretot, David Teniers el Jove; casat, per cert, amb una néta del gran mestre. De vegades, diríeu que els camperols de Bruegel sembla que vulguin rependre llurs cantades i llurs xerrics de vinassa en les tavernes de Teniers — aquell fecund Teniers ple de valors contradictoris, hàbil i limitat, delicat i barroer, mig alat, mig feixuc, tocat per la gràcia de la simpatia, ben cotitzat sempre, i propici a fornir elements de literatura anecdòtico-local de tota mena, com, posem per cas, els que un dia serviren a Angel Ganivet (*Epistolario*) per a sargir una extravagant i curiosa hipòtesi a propòsit de les condicions diürètiques de les terres baixes...

ALBERT JUNYENT

(1) Pel que diuen les referències de premsa, l'ambient plàstic del film guanyador del darrer premi anual del cinema francès, *La Kermesse héroïque*, realitzat pel belga Jacques Feyder, està inspirat principalment en les composicions bruegelianes. Vegi's, també, en el nostre número anterior, l'article de Jean Vidal, *El cinema i l'art pictòric*.

La influència de la pintura flamenca en «La Kermesse heroica»: una escena d'hostal

NAUFRAGS

—Tu, pregunta-li on li han fet aquesta ondulació.

(*The Humorist*, Londres)

GALANTERIA

—Perdoni, senyora, però no diem mai l'edat de les mòmies femenines.

(*Everybody's Weekly*)

—Enllesteix, que només em queda un biscuit de gos...

(*Everybody's Weekly*)

ENCARREGUEU
ELS VOSTRES IMPRESOS
ARTÍSTICS I COMERCIALS ALS
TALLERS GRÀFICS
PATRICI ARNAU
VERDAGUER I CALLÍS, 3, 5 I 7
(DAVANT DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA)
ES LA CASA MÉS PERFECCIONADA EN LLIBRES RATLLATS, DE LUXE I EN TOTA CLASSE D'ENQUADERNACIONS. - ELEGÀNCIA I ECONOMIA EN ELS ENCÀRRECS. - EN CAS DE URGÈNCIA DEMANEU-LOS PEL TELÈFON
14856

CAMISERIA FITO
CAMISER ESPECIALISTA
ÈXIT EN LA MIDA
JAUME I, 11
Telèfon 11655

si es usted obeso
o con tendencia a engordar
debe disolver y eliminar las grasas superfluas que molestan y envejecen y son, además, una grave amenaza para su salud ya que aminoran las defensas naturales del organismo. Debe V. combatir esta anormalidad tomando el Urodonal, oxidante inocuo de máxima eficacia, que al disolver las acumulaciones de tejido adiposo le devolverá su agilidad y esbeltez, evitando peligrosas complicaciones.
URODONAL
elimina las grasas superfluas
porque disuelve el ácido úrico

RICÍ "GOLOSO" PURGANT DELICIÓS

LLORENS
RAMBLA DE LES FLORS-30

IMPRESOS COSTA
NOU DE LA RAMBLA, 45
BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006